

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΚΙΑΛΑΣ (Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ)

- Ο Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ (Στ. Ι. Ἀρτεμιάκη) 177
- ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΦΛΟΓΕΡΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ (Ποίημα Α. Σταυρίτη) 184
- ΤΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΜΙΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΣΤΗ ΧΙΟ (Β.Κ.Σ.) 185
- Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ - ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ
(Δήμητρης Κωνσταντίνου-Χριστοδούλου) 187
- ΜΝΗΜΗ Γ. ΒΕΡΙΤΗ (Ἰωάν. Καράλλη) 194
- ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Γ. ΒΕΡΙΤΗ ΣΕ ΑΓΓΛΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ 195
- Ο Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ (Σπ. Β. Παπαστυροπούλου) 196
- ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ ΣΤΟ ΦΩΣ (Ι.Γ.Α.) 203
- ΣΟΛΩΜΟΣ (Ποίημα Γ. Βερίτη) 206
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΟΔΗΓΟΣ (Πανορμίτη) 207
- ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Σ.Β.Π.) 208

ΕΤΟΣ 61οv

ΙΟΥΝΙΟΣ 1998

ΑΡΙΘ. 592

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Ἐπίσης ἀπὸ τὶς Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκὸς» ἔχουν κυκλοφορήσει:

Γ. ΒΕΡΙΤΗ

ΑΠΑΝΤΑ ΠΕΖΑ Ι : ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

**ΑΠΑΝΤΑ ΠΕΖΑ ΙΙ: ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ – ΜΟΡΦΑΙ**

ΑΠΑΝΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ο ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Δοκίμια Ἑλληνορθόδοξου Στοχασμοῦ
Παρουσίαση – Εἰσαγωγικὸ δοκίμιο – Ἐπιμέλεια
Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΣ

καὶ ἡ βιογραφία

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ι. ΓΚΙΑΛΑΣ
(Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ)

Ὁλόκληρη ἢ πρὸ πάνω σειρά τῶν βιβλίων τοῦ Γ. Βερίτη καὶ ἡ βιογραφία του, διατίθενται ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο «ΖΩΗ», Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα, τηλ. 32 23 560, στὴν εἰδικὴ τμημ τῶν δρχ. 7000.

*Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκὸς»
Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283*

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 61ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 1998

Άριθ. 592

Ο Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ *

Ἡ 5η Μαΐου τοῦ 1948 εἶναι μία ἡμέρα γραμμένη στο μυστικό ἡμερολόγιο τῆς καρδιάς πλήθους μελῶν τῆς ἑλληνικῆς χριστιανικῆς κοινωνίας. Γιατί, ὅπως ὄλοι γνωρίζουμε, τότε (σέ ἡλικία 33 χρόνων) ἔφυγε ἀπό κοντά μας ὁ ποιητής Γ. Βερίτης, γιά νά συναντήσει τόν Κύριο τῆς σκέψεως καί τῆς ζωῆς του, τόν Λυτρωτή Ἰησοῦ, πρὸς τόν ὁποῖον εἶχε πίστη ἀράγιστη.

Καί ἦταν ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη ἀνοιξιὰτικη, ὅπως καί ἡ ψυχὴ τοῦ Γ. Βερίτη. Τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ποιητῆ, τοῦ ὁραματιστῆ, ποῦ ὀλόκληρη ἡ ὑπαρξὴ του μοιάζει μὲ ὀλόαγνο ἄνθος, μέσα στον νοητὸ κῆπο τῆς αἰώνιας πνευματικῆς Ἐνοῆς, ποῦ ἔφερε στον κόσμο ὁ Θεάνθρωπος. Ὁ Ἐσταυρωμένος καί Ἄναστημένος Χριστὸς πρὸς τόν ὁποῖον, ἐξομολογούμενος ὁ Βερίτης, λέγει στο ποίημά του «*Ἐλα, μονάκριβε*» καί τὰ ἐξῆς, ποῦ ἐξεικονίζουσαν θαυμάσια τὴν ἀγιότητα τῶν ἐσωτερικῶν προσανατολισμῶν του:

*«Μέσα στὰ βάθη μου νά χτίσω
δουλήθηκα μιὰν ἐκκλησιά
τρανή, πανώρια θὰ τῆ χτίσω
κι ὄλη θὰ τῆ λαμπροστολίω
μὲ ζωγραφιὲς καί μὲ ψηθιά.»*

* Ὁμιλία πρὸς τὰ μέλη τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς στὴν μνήμη τοῦ Γ. Βερίτη (Ἀλεξ. Γιάλα).

*Κι ἔλα, στερνά, κι Ἐσύ, ἀκριβέ μου,
τ' ἄστρα ντυμένος καί τὸ φῶς!
- ὦ, πῶς τὰ βάθη ἀπαλοτρέμουσαν
στὴν προσμονή σου! Ἐλα, Χριστέ μου,
Κύριος, Πατέρας κι Ἀδελφός...»*

Μὲ τέτοια ψυχολογία, μὲ τόση πίστη, ἦταν ἀδύνατο νά μὴ γίνε, τελικά, ὁ Γ. Βερίτης αὐτὸ ποῦ ἐγίνε: Ποιητῆς ἐμπιστος τῶν σιωπηλῶν χριστιανικῶν ψυχῶν. Ἐρημνευτῆς τῶν ἀνεκλαλήτων. Διαγγελῆς τῶν μεγαλειῶν τοῦ Θεοῦ στον ἀνήσυχο σημερινὸ κόσμο. Καί τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὡς δημιουργὸς τέχνης ἐβάδιζε ἐναντίον τοῦ ρεύματος τῆς ἀπιστίας. Τῆς ἀπιστίας πρὸς τόν Θεό, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τόν κατ' ἐξοχὴν ἀρνητικὸ παράγοντα τῆς καλῶς ἐννοουμένης ζωῆς, καί τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ὁ Γ. Βερίτης (φιλολογικὸ ψευδώνυμο τοῦ Ἀλεξάνδρου Γιάλα), ἦταν χαρακτηριστικῆ ὑπαρξῆς, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴ ζωὴ του, γιά τὴν ὁποία ὑπάρχουν πολλὰ στοιχεῖα. Συγκεκριμένα, ὁ ποιητῆς μας, γιὸς τοῦ ἐναρέτου ἱερέως καί δασκάλου Ἰωάννου Γιάλα, γεννήθηκε τὸ 1915 στο χωριὸ Ἐλάτα τῆς Χίου. Προσέχτηκε ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Δημοτικοῦ γιά τὴν ἐπιμέλεια καί τὴν κόσμη συμπεριφορὰ του. Πρώτευσε στο Γυμνάσιο, τὸ ὁποῖο τέλειωσε μὲ ἄριστα, τιμημένος μὲ τὸ Βραβεῖο τοῦ εὐεργέτη Λεωνίδα

Μιχάλου, πού ἀπενέμετο σὲ μαθητὲς τῆς Μέσης ἐκπαίδευσως.

Διακρίθηκε πολὺ πλεονα στὴν Θεολογική Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου ἐσοπύδασε. Ἐκτιμῆθηκε ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν Ἀδελφότητα «Ζωή» τῆς ὁποίας ἔγινε μέλος. Ἐντυπωσίαζε μὲ τὴν βιωμένη ἀγάπη του πρὸς τὸν πλησίον. Μὲ τὴν πολυμαθεία καὶ τὴν ἐργατικότητά του. Μὲ τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν μαχητικότητά του ὑπὲρ τῶν Ἑλληνορθόδοξων ἰδανικῶν. Μὲ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀφοσίωσή του στὸν Χριστό, ἡ θεία μορφή τοῦ ὁποίου τὸν συγκλόνιζε, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ποίημά του «*Γλυκὲ Νυμφίε*».

«Ὁ Ἄυτωτή μου! ὡς ἂν ἀνεθῆς στὸ Γολγοθᾶ,

*δέξου με νᾶθρω στὸ πλευρό σου,
καὶ σὰν τὸν Κυρηναῖο τὸ Σίμωνα
νὰ πάρω λίγο τὸ Σταυρό σου.*

*Δέξου νὰ θρέξω ἐγὼ τὰ χεῖλή σου,
γλυκὲ Νυμφίε, νὰ τὰ ὀροσίσω,
καὶ τὸ ματόδρεχτό σου μέτωπο
μὲ χέρι ἀγάπης νὰ σπογγίσω.*

*Ἰησοῦ! καθὼς σὲ βλέπω σήμερα
χλωμό, ὑβρισμένο, πονεμένο,
σὲ νιώθω δυὸ φορές Θεὸ
καὶ δυὸ φορές ἀγαπημένο».*

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Σὲ γενικὴ θεώρηση, ἡ ποιητικὴ προσφορὰ τοῦ Βερίτη ξεχωρίζει: Γιά τὴν ἐκφραστικὴ τῆς δύναμη. Τὴν ἰδεολογικὴ τῆς συνέπεια. Τὸν ἀγωνιστικὸ παλμό τῆς. Δὲν εἶναι ποίηση συνηθισμένη. Εἶναι δημιουργία ἀναγεννητικῆς πνοῆς, μὲ ἀνοιχτοὺς ὀρίζοντες καὶ ὑψηλόφρονες στόχους. Ἀνατρεπτικὴ τοῦ δῆθεν δόγματος «*ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη*». Ἀπόλυτα ἀντίθετη σὲ ὅτιδήποτε χαμηλώνει τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ χρόνια τοῦ μεσοπολέμου, κινδύνευε ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ ὕλισμοῦ, τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῶν

ποικίλων ἀντιχριστιανικῶν θεωριῶν πού ἀπειλοῦσαν καὶ τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία - τουλάχιστον σὲ ὑπολογισμοὺς βαθμό.

Βέβαια, ἡ χρονικὴ ἀπόσταση πού μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸ μεταξὺ τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων διάστημα, ἐμποδίζει κάπως νὰ συλλάβουμε ἀκριβῶς τὴν εἰκόνα τῶν ὄσων συνέβαιναν τότε. Καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα, ὅμως, ἔχουμε (ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων) καὶ μιὰ σύντομη μὲν, ἀλλὰ καὶ πολὺτιμη διακήρυξη ἀπὸ τὸν διάσημο συγγραφέα Τζοβάννι Παπίνι. Πιστὸ καὶ φλογερὸ χριστιανό, πού χωρὶς νὰ φοβηθεῖ κανέναν, εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

«Στὰ τελευταῖα χρόνια τὸ ἀνθρώπινο γένος, πού ἀπὸ καιροὺ τυραννιόταν ἀπὸ ἕναν ἀνείλωτο πυρετό, κυριολεκτικὰ μάνιασε. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ὑπαιθρου, πού ἦταν ἀγνοὶ μέσα στὴν ἀγνοια, ἀνακατεύθηκαν μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῶν πόλεων καὶ τώρα βασανίζονται. Παντοῦ ὑπάρχει ἕνα χάος. Λεῖπει ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πνιγηρὴ, ἡ ἀνησυχία φέρνει στὴν ἀπόγνωση.

»Οἱ ἄνθρωποι μεθυσμένοι ἀπὸ δηλητηρία, λυώνουν τοὺς ἑαυτοὺς των, βασανίζουν τοὺς ἀδελφούς των καὶ ζητοῦν μὲ κάθε τρόπο τὸν θάνατο. Τὸ χρέμα τώρα, περισσότερο ἀπὸ τὸ παρελθόν, γοητεύει τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκεῖνος πού ἔχει λίγα θέλει πολλὰ. Ἐκεῖνος πού ἔχει πολλὰ θέλει περισσότερα. Κάθε πίστη χτυπιέται πολὺτροπα. Μονάχα ἐκεῖνη τοῦ χρέματος ὑπάρχει. Αὐτὴ ἡ πίστη βασιλεύει πάνω στὴ γῆ.

Ἡ παλιὰ οἰκογένεια χάνεται. Ὁ Γάμος, αὐτὸ τὸ ὑπέροχο μυστήριο μολύνεται. Ἡ τεκνοποίηση ἀποφεύγεται ἀπὸ πολλούς. Ἡ ἀνηθικότητα δυναμώνει... Δὲν ὑπάρχουν πιά μοναρχίες καὶ δημοκρατίες... Ἡ πλουτοκρατία καὶ ἡ δημαγωγία, ἀδελφές στὸ πνεῦμα καὶ στὸ σκοπὸ βασιλεύουν...»

Τὰ προαναφερθέντα ἀποτελοῦν μέρος ἐκείνων πού ἔγραψε ὁ Παπίνι, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν Θεάνθρωπο, γιὰ νὰ ξυπνήσει τὴ συνείδηση ἀνθρώπων τοῦ Μεσοπολέμου. Δὲν ἦταν ὁ μόνος πού τὸ ἐπεχείρησε. Σὲ ἀρκετὲς χῶρες ἐκδηλώθηκε ἀντίδραση στὸ φαινόμενο τῆς ἀθεΐας, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ στὴ

διάλυση τῶν κοινωνιῶν. Διότι, ὅπως εἶπε ὁ Ντοστογιέφσκυ, «*ἂν δὲν ὑπάρχει Θεός τότε ἐπιτρέπονται τὰ πάντα...*»

Στὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ Ἀδελφότητα Θεολόγων «Ζωή», διακεκριμένοι χριστιανοὶ ἐπιστήμονες καὶ ἄλλοι παράγοντες τοῦ δημόσιου βίου, βρέθηκαν καὶ τότε στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ ὕλισμοῦ, τοῦ ἀμοραλισμοῦ, καὶ κάθε «ισμοῦ», ποὺ κατατείνει στὸν πνευματικὸ σκοταδισμό καὶ στὴν ἠθικὴ ἀποσύνθεση. Ἀπὸ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν δὲν γινόταν νὰ λείψει ὁ Βερίτης, ποὺ εἶχε ἤδη ἀποδείξει τὶς ικανότητές του νὰ ἐπηρεάζει πνευματικὰ ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας. Καὶ ὑπάρχουν, ὡς πρὸς αὐτό, μαρτυρίες, ὅπως ἐκείνη τοῦ πατρὸς Ἰωάννου Ἀλεξίου, ὁ ὁποῖος στὸ βιβλίο του «*Φῶτα καὶ Σκιές*» καὶ στὸ κεφάλαιο: «*Ἡ γνωριμία μου μὲ τὸν Βερίτη*» ἀφηγεῖται:

«Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ τὸν πρωτογνώρισα ὡς τὴ στερνὴ του ὥρα, τὸν Μάϊο τοῦ 1948..., ἐνίωσα πὼς γιὰ νὰ τὸν προσεγγίσω ἔπρεπε νὰ διαβῶ ἓνα χῶρισμα, μιὰ τάφρο. Μᾶς χῶριζαν τὰ δικά του ἡγετικά χαρίσματα, ποὺ κι ἐγὼ κι ἄλλοι ἀπὸ τὴν παρέα δὲν διαθέταμε. Μᾶς χῶριζαν τὸ δικό του ὀξύμναλό, ἡ δυνατὴ του κρίση, ἡ πλατεία του μόρφωση.

» Ὅσο ὁμως αἰσθανόμουν μιὰ μύχια πνευματικὴ συγγένεια. Διέκρινα στὸ βάθος τῶν ματιῶν του ἓνα ἀπόσταγμα ποὺ μοῦ μετὰγγιζε... Μαζί του ποτὲ δὲν κουβέντισα ἀδιάφορα θέματα. Ἡ πείνα γιὰ τὴν οὐσία τὸν μαστίγωνε νὰ φέρνει στὴν κουβέντα θέματα, ποὺ χάριζαν ἀνάταση στὴν ψυχὴ. Κάποιες βραδυὲς ποὺ τὶς ἔπνιγε τὸ φαρμάκι τῆς ἐθνικῆς δοκιμασίας (τῆς Κατοχῆς), μπόρεσα νὰ εὐφρανθῶ τὴν καθαρὰ μεταφυσικὴ μορφή τοῦ Ἀλεξάνδρου Γκιάλα...»

Ἦταν καὶ ἐκεῖνος συνειδητὸς στρατιώτης τοῦ Ἰησοῦ. Γεγονὸς ποὺ ἐπιβεβαιώθηκε καὶ ἀπὸ τῶν σελίδων τοῦ περιοδικοῦ «Ἀκτίνες», τὸ ὁποῖο ἐκδόθηκε, ὡς γνωστόν, τὸ 1938. Περιοδικὸ ποὺ ἀναδείχτηκε ἀμέσως σὲ φωτεινὴ ἐπαλεξὴ μάχης ὑπὲρ τοῦ

Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ἰδανικῶν τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἥρωικὴ πίστη ποὺ στηρίζεται στὴν διδασκαλία τοῦ Ἑσταυρωμένου. Περιοδικὸ μεγάλων ὀριζόντων, τὸ ὁποῖο διεδραμάτισε ἐξ ἀρχῆς ἀπόλυτα θετικὸ ρόλο καὶ γιὰ τὴν διάσωση τῶν καλῶς ἐννοουμένων ἐθνικῶν παραδοσιακῶν ἀξιῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας ἦταν ἐκ τῶν βασικῶν στελεχῶν τῶν «Ἀκτίνων». Ἀπὸ τὶς σελίδες των ἐπιβλήθηκε ἀμέσως μὲ τὸ ψευδώνυμο Γ. Βερίτης, ὡς ταλαντούχος ποιητῆς καὶ πεζογράφος. Ὡς ἄνθρωπος ὁλοκληρωμένος, ποὺ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀναγεννητικῶν στόχων τοῦ περιοδικοῦ διέθεσε ὅλο τὸν ἑαυτό του: Δηλαδή, τὴ φλόγα τῆς χριστιανικῆς του ψυχῆς. Τὴν ἐξαιρετικὴ ἠθικοπνευματικὴ του δύναμη. Τὴν ἀναντίρρητη λογοτεχνικὴ ἀξιόσύνη του. Τὸν γόνιμο ὄραματισμὸ του. Καὶ τὴν ἀγωνία του γιὰ τὰ συμβαίνοντα στὸν τόπο μας, καὶ στὸν κόσμο, ἐξ αἰτίας τῆς ἀρνήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀγωνία εἰλικρινῆς, ποὺ τὸν ἐνέπνευσε νὰ θέσει, μὲ τὸν ποιητικὸ του λόγο, ἐρωτήματα ὑπαρξιακοῦ περιεχομένου, ὅπως αὐτό:

«Γιατί νὰ ρέψουμε ἄδικα σ' ἄγονες, στείρες στρατές,

ἄχαροι, ἀνόρεχτοι, πικροί, στεγνοί, σκυφτοὶ διαβάτες

ἀφοῦ μπροστά μας ἡ ἄχραντη κι ἄπειρη Ἀρχὴ τῶν ὄντων

ἀνοίγει κύκλους φωτεινοῦς καινούργιων ὀριζόντων;»

ΑΞΟΝΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Εἶναι φανεροὶ οἱ ἄξονες τῆς πολύμορφης δημιουργίας τοῦ Βερίτη, κέντρο τῆς ὁποίας εἶναι βέβαια ὁ λόγος τοῦ Θεοανθρώπου καὶ τῶν Ἀποστόλων του, ποὺ τὸν μελετοῦσε συνεχῶς. Παράλληλα, μελετοῦσε πατερικὰ συγγράμματα. Καί, ἐπίσης, κείμενα νεώτερων πνευματικῶν δημιουργῶν, μὲ ιδιαίτερη σημασία γιὰ τὸν Ἕλληνα ἄνθρωπο, ὅπως λ.χ. ὁ Διονύσιος Σολωμὸς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

Γεγονός είναι, πώς ο Βερίτης δὲν ἐντυπωσιαζόταν εὐκόλα ἀπὸ λογοτέχνες «καλλιγράφους τῆς ματαιότητος», ἢ ἀπὸ φανταχτερά ἰδεολογήματα γιὰ τὴν τέχνη. Ἀντίθετα, τὸν ἐθέλεσαν δημιουργοὶ μὲ ἔργο οὐσίας, ὅπως τοῦ «Κοσμοκαλόγερου», ποὺ τὸν μελέτησε. Τὸν πρόσεξε ιδιαίτερα. Ἀποτέλεσμα: Ὁ Σκιαθίτης συγγραφέας τὸν προβλημάτισε θετικά σὲ πολλὰ σημεῖα. Περισσότερο, ἴσως, μὲ μιὰ παράγραφο ἀπὸ τὸ προοίμιό τοῦ διηγήματός του «Λαμπριάτικος Ψάλλτης». Παράγραφος ποὺ κρίνεται ὡς θαρραλέα διακήρυξη γραμμῆς τοῦ Παπαδιαμάντη, ὅσον ἀφορᾷ στὸ ἔργο του. Καὶ συγχρόνως ἀποκαλύπτει τὸ «πιστεύω» του γιὰ τὴν τέχνη τοῦ λόγου:

«Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἐνόσω ζωὴ καὶ ἀναπνέω καὶ σωφρονῶ, δὲν θὰ παύσω πάντοτε, ἰδίως κατὰ τὰς πανεκλάμπρους ταύτας ἡμέρας, νὰ ὑμῶν μετὰ λατρείας τὸν Χριστὸν μου, νὰ περιγράψω μετ' ἔρωτος τὴν φύσιν καὶ νὰ ζωγραφῶ μετὰ στοργῆς τὰ γνήσια ἑλληνικὰ ἔθνη».

Τὴν ὀλιγόλογη καὶ διανγέστατη αὐτὴν ἐξομολόγηση τοῦ Παπαδιαμάντη, ποὺ δείχνει τὸ ὑψηλὸ χριστιανικὸ καὶ ἑλληνοπρεπὲς συγγραφικὸ του ἦθος, τὴν σχολιάζει εὐστοχα ὁ Βερίτης γράφοντας:

«Δήλωσις παληκαριῶ, ἀλλὰ καὶ συνεπτυγμένη θεωρία περὶ Τέχνης, πρωτοφανὴς στὴ συντομία της καὶ τῆ σαφήνειά της: Τρία τ' ἀντικείμενα τῆς καλλιτεχνικῆς του μελέτης: Ὁ Χριστὸς, ἡ φύσις, ὁ λαός... Λατρεία γιὰ τὸν Ἀρχηγὸ τῆς Πίστεως καὶ Δημιουργὸ τοῦ παντός, ἔρως γιὰ τὴ φύση, ποὺ εἶναι τὸ ἀριστούργημα τῆς παντοδυναμίας Του, στοργὴ γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαό, νὰ τὸ τρίπτυχο τοῦ Παπαδιαμάντη...»

Αὐτὰ ἀκριβῶς: Ὁ Θεάνθρωπος. Ἡ Φύση ὡς μητέρα ὄλων τῶν ὄντων. Ἡ λύτρωση τοῦ λαοῦ μας ἀπὸ τίς δοκιμασίες του, ὑπῆρξαν ἐξ ἀρχῆς θεμελιώδεις ἄξονες τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας τοῦ Βερίτη, ὁ ὁποῖος ταυτιζόταν μὲ τὰ προαναφερθέντα. Καὶ μὲ τὴν ποίησή του τὰ ἔφερνε ἀπλουστευμένα ὡς ἐννοιες μπροστὰ στὸν καθένα ποὺ θὰ ἤθελε

νὰ ἐπικοινωνήσει πνευματικὰ μὲ τὸν Ἰησοῦ.

Τώρα, ἂν προσεγγίσουμε προσεκτικὰ τὴν ποίηση τοῦ Βερίτη ἀντιλαμβανόμεστε, πὼς περιέχει δυνατὸ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο. Παράλληλα, ὁ παλμὸς καὶ ἡ ἀβρότητα τοῦ τραγουδιοῦ του. Οἱ λαμπρὲς εἰκόνας ποὺ ἔχει τεχνουργήσει τὸ πηγαῖο του ταλέντο. Ἡ μουσικότητα τῶν στίχων του. Καὶ ἡ βαθύτατη εὐγένεια τοῦ πλοῦσιου λεξιλογίου του, δημιουργοῦν ἰδεώδη καλλιτεχνικὸ συνδυασμὸ, ποὺ ὀδηγεῖ σὲ ἀνάταση τὸν φίλο τῶν ἔργων του. Ἐργων ποὺ βοήθησαν ἀποφασιστικὰ στὴ διεύρυνση τῆς ἀπήχησής του. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μιὰ ἀκόμα ὡραία νίκη τῆς χριστιανικῆς ποίησης μέσα τὸν κόσμον τοῦ παρόντος. Καὶ βοήθεια μεγάλη σὲ ὅλους ἐκείνους καὶ κατορθώνουν, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν κούφιων θορύβων ποὺ μᾶς δυναστεύουν, ν' ἀκούσουν τὸ πολυσήμαντο μήνυμα τοῦ Βερίτη:

«Σ' εὐχαριστῶ, Χριστέ, πολὺ ποὺ βάζεις μιὰν ἀνατολὴ μετὰ ἀπὸ κάθε δύση...»

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Στὴν περίπτωσή τοῦ Βερίτη χρειάζεται, ἴσως, νὰ προσεχθῆ καὶ μιὰ ἄλλη διάσταση τῆς πνευματικῆς του προσωπικότητας. Ἐκεῖνὴ τοῦ θεωρητικοῦ τῆς ποίησης - γενικότερα τῆς τέχνης. Τοῦτο, ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τεσσάρων δοκιμῶν του: «Ὁ ποιητὴς χθὲς καὶ σήμερα», «Ὁ θάνατος τοῦ Λυριανοῦ», «Ὁ Λυρισμὸς θὰ ξαναζήση», «Ἡ Τέχνη γιὰ τὸν ἄνθρωπον». Τὰ δοκίμια αὐτὰ ἀποτελοῦν, οὐσιαστικά, μανιφέστο μὲ δραματικὲς διαπιστώσεις, ἀλλὰ καὶ ἐλπιδοφόρα προοπτικὴ γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῆς τέχνης στὸ ὑψηλὸ της βάθος. Συγχρόνως, δείχνουν: Τὴν ὠριμότητα τῆς κριτικῆς σκέψης. Καὶ τίς δυνατότητές του στὸν χειρισμὸ τόσο ἀπαιτητικῶν θεμάτων, ποὺ μποροῦν νὰ τὰ χειρισθοῦν ἄτομα διαθέτοντα κοσμοθεωριακὴ συγκρότηση. Ἴδου κάποιες βασικὲς του ἐκτιμήσεις πάνω στὸ μεγάλο τοῦτο θέμα. Ἀλλὰ ἐδῶ θὰ ἀναφερθοῦν ἐλαχιστότατα ἀπ' ὅσα γράφει:

«Κάποτε στην Ευρώπη ένας όδοστρωτήρας πέρασε - θα λένε οι μελλούμενες γενιές. Τσάκισε τὰ φτερά τῶν ψυχῶν, ἔλυσε τις καρδιές τῶν ἀνθρώπων, σκότωσε μέσα τους τὸ αἶσθημα καὶ πολτοποίησε τὴν ὑπαρξή τους. Τότε στείρεψανε οἱ πηγές τοῦ λυρισμοῦ. Γιατί οἱ ἄνθρωποι μείνανε χωρὶς ψυχὴ καὶ χωρὶς οὐρανό... Ἡ Ευρώπη αὐτοκαταστρέφεται ἀπὸ τὸν ἑαυτό της. Ὁ πολιτισμὸς συντριβεται μὲ τὰ δικά του χέρια. Ἡ τεχνικὴ πρόοδος φθείρει τὸν ἑαυτό της. Ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς αὐτοκτονεῖ. Ἡ Ευρώπη εἶναι μιὰ τραγικὴ Μήδεια πού σφάζει τὰ παιδιά της...

»Μᾶς χρειάζεται λοιπὸν μιὰ σύνθεση. Κάποιος πρέπει νὰ συνάψει «τὰ διεστῶτα». Ἡ κλασσικὴ Ἑλλάδα εἶχε ἐνότητα πολιτισμοῦ, γιατί εἶχε ἐνότητα κοσμοθεωρίας. Ὁ Μεσαίωνα εἶχε ἐνότητα πολιτισμοῦ...» Καὶ στὸ «Βυζάντιο ἢ Τέχνη ἦταν ἱερεία τοῦ Θεοῦ, στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου...»

Ὁ Βερίτης, λοιπὸν, ἐπραγματώσασε αὐτὴ τὴ σύνθεση στὴν τέχνη του, ὅπου συνυπάρχουν: Τὸ παροδικὸ μὲ τὸ αἰώνιο. Ἡ ζωντανὴ πίστη μὲ τὸν ἐξανθρωπιστικὸν ὄραματισμό. Τὸ κάλλος τῆς φύσεως καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῶν ὡραίων ψυχῶν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ παράγοντες πού δίνουν ὑψηλὸ νόημα στὴν ποίησή του. Ποίηση πού ἐδημιούργησε νέα κατάσταση καὶ στὸν εὐρύτερο χῶρο τῶν σύγχρονων Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ κείμενα - μαρτυρίες κριτικῶν, ιστορικῶν καὶ ἀνθολόγων τῆς λογοτεχνίας μας, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ: Ἀνδρέας Καραντώνης, Δημήτρης Τσάκωνας καὶ Μιχαὴλ Περάνθης, οἱ ὁποῖοι προσέξαν καὶ τὶς ιδέες καὶ τὴν τέχνη τοῦ Γ. Βερίτη.

Ο ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΒΕΡΙΤΗΣ

Ὁ Ἄ. Καραντώνης σὲ ὁμιλία του γιὰ τὸν Βερίτη, μεταδοθεῖσα τὴν 1η Ἰουνίου 1968, ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Πρόγραμμα τῆς Ἑλληνικῆς Ραδιοφωνίας μὲ τίτλο καὶ θέμα «Ζωντανὸς Βερίτης» κάνει μιὰ καίρια διαπίστωση γιὰ τὸν δημιουργὸ τῆς «Ὡδῆς τοῦ Ἀγαπητοῦ»:

«...Νοιώθουμε τὸν Βερίτη, ζωντανὸ καὶ σύγχρονο ἀνάμεσά μας. Γιατί ἦταν ἀληθινός, ἦταν πνευματικὸς ἄνθρωπος “ἐκ τῶν ἔσω”, γι’ αὐτὸ καὶ οἱ ιδέες του, δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ ἀναπτύξεις, ἀπὸ φραστικὲς ἀμφιβέσεις, καὶ ἀπὸ διανοητικοὺς βερμαλισμούς, γιὰ νὰ διατυπωθοῦν. Κι αὐτὸ τὸ χάρισμα τὸ ἔχει μόνον ὁποῖος κηρύττει, ὄχι γιὰ νὰ ἀκοῦει φιλάρεσκα τὸν ἑαυτό του, μὰ γιὰ νὰ τὸν ἀκοῦνε οἱ “ἄλλοι”. Μπορεῖ ὁ καθένας μας νὰ γίνεῖ ἓνας “ἄλλος” γιὰ τὸν ἑαυτό του;»

Ὁ Δημήτρης Τσάκωνας στὸ βιβλίο του «Ἡ Γενιά τοῦ 30 - Τὰ Πρὶν καὶ Μετά», ἀφιερώνει τὶς σελίδες 308 καὶ 309 στὸν Βερίτη, σημειώνοντας καὶ τὰ ἐπόμενα:

«Ὁρμητικὸς ἀλλὰ καὶ εὐαίσθητος, ἐνθουσιώδης ἀλλὰ καὶ λεπτός, τραγουδάει τὸ δειλινό, τὶς ὁμορφιές τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν πηρὴ τοῦ χωριοῦ του, τὸ μοσχοδόλημα τῆς ἀγροάμπελης καὶ τὴν ἀναστάσιμη χαρὰ. Ἀντιτιθέμενος στὰ “φραουσιτικὰ κενὰ πού χαίνουσι στὴν ἄβυσσο” μὲ δραματικὸ μεγαλεῖο καὶ ἀντιναγενησιακὴ ὀρμὴ, κραυγάζει: “Ἦταν φῶτα, χίλια φῶτα, μὰ δὲν ἦταν τὸ φῶς”. Ἀπὸ ἀγνόητητα ὀδηγεῖται στὴν κλίμακα τῆς τρυφεράδας, τῆς στοργῆς, τῆς ἀγάπης...»

Ὁ Μιχαὴλ Περάνθης, στὸν πέμπτο τόμο τοῦ ἔργου του «Ἀνθολογία Ποιητικῆ», παρατηρεῖ γιὰ τὸν Βερίτη:

«... Ἀφιέρωσε ὅλη του τὴν δραστηριότητα σὲ μιὰ ζωὴ πειθαρχημένη στὸ ἠθικὸ χρέος καὶ σὲ μιὰ ποίηση πού ἀποβλέπει στὴ λυτρωτικὴ δύναμη τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ὀδυσὴ του πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένο μεστᾶνει τὴ συνείδησή του, χαροποιεῖ τὸ πνεῦμα του καὶ γίνεται ἀδιάλειπτη πηγὴ τῶν ἐμπνευσεῶν του.

»Μὲ τὴν ἰκεσία ἢ τὸν αἶνο, τὸ ἴδιο ὄραμα ὑπηρετεῖ, ἀλλὰ μὲ τὴν εἰλικρινῆ διάθεση μιᾶς γνήσιας θρησκευτικῆς ἰδιοσυγκρασίας, πού προσδίδει θάλλος στὸν οἶστρο του καὶ ὑποβολὴ στὴ λυρικὴ του ἔκφραση. Ἡ φαντασία καὶ τὰ μέσα του εἶναι ποιητικά, κι’ ἀπ’ τὶς στροφές του λείπει ὁ στόμφος ἢ ἡ μονομέρεια, γιὰ νὰ μείνῃ ἄδολη ἢ συγκίνησι τῶν λατρευτικῶν του ἐνατενίσεων».

ΠΟΛΥΠΑΕΥΡΟΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ

Είναι βέβαια γνωστότατο πώς ο Βερίτης, παράλληλα με τὸ ποιητικό, ἐδημιούργησε καὶ πλούσιο πεζογραφικὸ ἔργο. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀναδειχθεῖ ὡς διηγηματογράφος. Ὡς δοκιμογράφος καὶ κριτικός. Ὡς προικισμένος ἐκλαϊκευτὴς δύσκολων θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν θεμάτων. Ὡς ἀξιὸς ἐρευνητὴς ἱστορικῶν γεγονότων καὶ κρίσιμων περιόδων τοῦ παρελθόντος, πού ἐνδιαφέρουν ὄχι μόνο τὸν Ἕλληνα ἄνθρωπο. Ἀποδείχτηκε, ἀκόμη, ἰκανότατος μεταφραστὴς καὶ ἐμπνευσμένος ἀρθρογράφος.

Γενικότερα, ὁ Βερίτης ὑπῆρξε συγγραφέας μὲ ἐκτεταμένη πνευματικὴν ἐποπτεία. Μὲ καινοτόμο ἀντίληψη καὶ προχωρημένη σκέψη. Κατὰ τὴν ἡλικία ἦταν νέος, ἀλλὰ μὲ μυαλὸ ἐντυπωσιακῆς ὠριμότητας. Καὶ αὐτὸ ἐρμηνεύει τὸ γεγονός, ὅτι τὸ πλαίσιο μιᾶς ὀκταετίας, ἀπὸ τὸ 1938, πού ἐκδόθηκε τὸ περιοδικὸ «Ἀκτίνες», ἕως τὸ 1946 πού τὸν ἀκίνητοποιησε ἡ ἀσθένεια, εἶχε δημιουργήσει πλούσιο καὶ πολυαξονικὸ ἔργο, ἐπίκαιρο στὴν ἐποχὴ του. Ὁλοζώντανο στὰ χρόνια μας. Πολλαπλῶς χρήσιμο γιὰ τὸ Αὐριο. Καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ διακόψει ἢ νὰ μειώσει τὴν ὀδηγητικὴ καὶ ἀναγεννητικὴ ἐργασία του στὸν χῶρο τῆς νεότητας, τὴν ὁποίαν ἐνέπνεε ὁ λόγος καὶ τὸ παράδειγμά του. Οὔτε καὶ ἀπέφυγε τὴν πατριωτικὴ του δραστηριότητα στὴν περίοδο τοῦ πολέμου 1940-1941. Στὰ κατορινὰ σκληρὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς. Καὶ στὸν καιρὸ τῆς ἀνήσυχης εἰρήνης, πού μεσολάβησε ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας μας ὡς τὸ 1946, πού ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὴν πνευματικῶς καρποφόρο πνευματικὴ δράση του, γιὰ λόγους ὑγείας.

Πλούσια, λοιπόν, καὶ ἡ πεζογραφικὴ προσφορά του. Τοῦτο διαπιστώνεται στοὺς δύο μεγάλους τόμους πού ἐπαρουσίασε ἡ «Δαμασκός» μὲ τὴ συμπλήρωση δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του. «Ἄρθρα καὶ Μελέται» τιτλοφορεῖται ὁ πρῶτος τόμος. «Φιλολογικὰ Θέματα, Διηγήματα, Μορφαι» ὁ

δύτερος. Ἀργότερα, τὸ 1993, προστέθηκε καὶ ὁ τόμος «Ἀναφορὲς στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας». Ἔργα τοῦ Γ. Βερίτη εἶναι καὶ τὰ βιβλία: «Μωῦσης», ἐκδ. «Ζωῆς» καὶ «Μηνύματα στοὺς νέους» ἐκδ. Χ.Φ.Ε. Τὰ περιεχόμενα τῶν ἀναφερθέντων βιβλίων δείχνουν τὴν μεγάλη ἐποπτεία τοῦ Βερίτη.

Πράγματι, τὸ βλέμμα του κινήθηκε μὲ ἄνεση στὸ πνευματικὸ σύμπαν τῶν ἀρχαίων καιρῶν. Στὸς Μέσους αἰῶνες. Ἰδιαιτέρα στὸν κόσμο τοῦ κατασφυοφαντημένου Βυζαντίου. Καθὼς καὶ στὸν χῶρο τῶν νέων χρόνων, ἂν προσέξουμε τὸ γεγονός, ὅτι ἀσχολήθηκε κριτικὰ καὶ μὲ τὶς μορφὲς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τοῦ 19ου αἰῶνος, πού διεδραμάτησαν θετικὸ ἢ ἀρνητικὸ ρόλο στὴ σκέψη, καί, εἰδικότερα, στὴν πορεία τῆς λογοτεχνίας. Ἀπόδειξε τὰ κείμενά του γιὰ τὸν Ἄγγελο Βλάχο - ἀντίπαλο τῶν ἀρνητῶν τοῦ Θεοῦ, ἢ γιὰ τὸν σκώπητ Ἐμμανουὴλ Ροῦδη, εἴτε γιὰ τὸν Σπ. Ζαμπέλιο. Διανοούμενο πού ἐργάσθηκε συστηματικὰ πάνω στὸ θέμα τῆς ἐνότητας τοῦ ἔθνους μας, καὶ κατόρθωσε νὰ περιλάβει σὲ ἐλάχιστες γραμμὲς τὴν μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι:

«Χωρὶς τὸν Βυζαντινὸ Ἑλληνισμὸ οὔτε ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς οὔτε ὁ νεώτερος ἐξηγοῦνται καὶ φωτίζονται. Γκρέμισε τὸ γεφύρι καὶ θὰ δεῖς τοὺς δύο κόσμους νὰ στέκωνται ἀπόμακρα».

Καὶ ὁ Βερίτης ὑποστηρίζει, ἀπὸ τὴν σκοπιά του κάτι ἀνάλογο καὶ ἱστορικῶς ἰσχυρό: «Προτοῦ κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους οἱ διάφοροι διαφωτιστὲς Οὐμανιστὲς, ὁ Ἑλληνισμὸς ὑφίστατο καὶ ἀνθοβολοῦσε στὴν Ἀνατολὴ χάρη στὸ αἷμα καὶ στοὺς μαρτυρικοὺς θανάτους τῶν χριστιανῶν αυτοκρατόρων καὶ ἀκόμα χάρη στοὺς ἀγῶνες τῶν Γρηγορίων καὶ τῶν Βασιλείων, πού ἀφιέρωσαν τὴ μεγαλοφυΐα των στὴν ἀναγέννηση τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων... Τὸ Βυζάντιο δὲν ἐκουράσθηκε ὄχι πενήντα καὶ ἑκατὸ, μὰ χίλια χρόνια νὰ ἀντιγράφει, νὰ μελετᾷ, νὰ σχολιάζει, νὰ διαδίδει τοὺς Ἕλληνες συγγραφεῖς».

Τὰ περὶ «Ἄπαντα» τοῦ Βερίτη μοιάζουν μὲ κῆπο μεγάλο ἀπ' τὸν ὁποῖον μποροῦμε νὰ δρέψουμε πολλοὺς πνευματικοὺς καρπούς. Σημαντικὸ ὅμως εἶναι ὅτι ὁποιοδήποτε θέμα τὸ ὁποῖο μᾶς προσφέρει εἶναι ἄριστα διατυπωμένο. Ἠλεγμένο σὲ βάθος. Ντοκουμενταρισμένο. Ἐνδιαφέρον ἀπὸ κάθε πλευρὰ. Ἴσως γιατί ὁ Βερίτης ἔχει τὸ χάρισμα νὰ ἀνανεώνει τὰ παλαιὰ χωρὶς νὰ τὰ ἀλλάζει. Καὶ νὰ ἐπιλέγει αὐτὰ πού ἔχουν ἀξία. Ἐκεῖνα πού βοηθοῦν στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς σκέψης μας ὡς Χριστιανῶν καὶ ὡς Ἑλλήνων.

Ἀναφερόμενος στὸ κοινωνικὸ ἔργο τοῦ Χρυσόστομου ἀρχίζει τὸ σχετικὸ κεφάλαιο μὲ τρόπο καὶ ἔκφραση πού μᾶς κερδίζει ἀμέσως:

«Τὸν ὕμνησαν, γράφει, γιὰ τὴν ἀφθαστη ρητορεία του, πού συνεπαίρνει καὶ συνταράζει. Ὁρμητικὴ σὰν ἦχος κυμάτων πού ξεσποῦν στὴν ἀκτὴ, σὰν χεῖμαρρος στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ σὲ καιρὸ καταιγίδος. Τὸν θαύμασαν σὰν ἀσύγκριτο ἐρμηνευτὴ τῆς Γραφῆς, σὰν μοναδικὸ παιδαγωγὸ καὶ διδάσκαλο, κ' εἶδαν σ' αὐτὸν οἱ πολλοὶ τὸν βαθύτερο γνώστη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τὸν μεγάλο ἀνατόμο τοῦ πνεύματος. Μαζὶ μ' ὅλα τοῦτα καὶ παράλληλα πρὸς αὐτά, στὸν Χρυσόστομο ταιριάζει κι ἓνας ἄλλος τίτλος: Εἶναι ὁ μεγάλος κήρυκας τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλανθρωπίας, πού συγκινήθηκε καὶ συγκίνησε βαθειά, μπροστὰ στὸν ἀνθρώπινο πόνο...»

Καὶ πῶς νὰ ἀγνοήσουμε τὸ κείμενο του γιὰ τὸν Αὐγουστῖνο, πού ὅταν ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ εὐδόκησε νὰ τοῦ ἀποκαλυφθεῖ «ἐκεῖνος ἔσκυψε ταπεινά στὴν ἐμφάνισή της». Κι ἀκόμη, πῶς νὰ ξεχάσουμε τὸ κεφάλαιο πού ἀφιέρωσε στοὺς Νεομάρτυρες. Μιὰν μεγάλη σειρά ἀπὸ:

«Σεπτὲς ἑλληνικὲς, ἡρωϊκὲς, ἀγνὲς, μεγάλες μορφὲς τῆς νέας Ἑλλάδος, νέους καὶ πρεσβύτες, γυναῖκες καὶ παρθένες ἀπαλές, κι ἀκόμη νερὰ βλαστάρια, σεμνοὶ ἔφηβοι (πού) ἔδωσαν τὸ ἀγνό τους αἶμα, σπονδὴ πανάγια, στὸ βωμὸ τῆς ἀγάπης Ἐκείνου πού

τόσο ἀγάπησε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Οἰκουμένη!... Ποιὸς θὰ συνθέσει τὶς ραψωδιὲς πού θὰ ὕμνοῦν τὰ λαμπρὰ κατορθώματά τους, ὅσα μὲ τὸ αἶμα τῆς καρδιᾶς των ἔγραψαν οἱ σεπτὲς χορεῖες τῶν ἡρωϊκῶν Ἑλλήνων Νεομαρτύρων;»

Ἄλλὰ τὰ θέματα τῆς ἐμπνευσμένης πεζογραφίας του εἶναι τόσα καὶ τέτοιαις πνευματικῆς ἐμβέλειαις, ὥστε νὰ προκαλοῦν τὴν αὐθόρμητη ἐκτίμηση. Κι ἀκόμη, γιατί καὶ στὴν πεζογραφία του δοξάζονται, μὲ τὴν ἀρμόζουσα προσοχή, ιδέες, πρόσωπα, γεγονότα, πού δυναμώνουν τὴν θρησκευτικὴ πίστη. Στερεώνουν τὴν ἀγάπη τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου. Πλαταίνουν τὴ μυστικὴ του ὄραση.

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἡ ποιητικὴ καὶ πεζογραφικὴ δημιουργία τοῦ Βερίτη ἔχουν ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Ἐνότητα πνεύματος, μὲ φυσικὴ συνέπεια νὰ ἀνυψῶναι τὸ χριστιανικὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα. Νὰ ἐγκαρδιώνει. Νὰ βοηθεῖ ν' ἀντέξουμε τὰ κύματα τῆς παφλάζουσας εὐδαιμονιστικῆς μανίας, ἡ ὁποία ἀντιμάχεται τὶς ἠθικὲς ἀξίες τῆς ζωῆς.

Γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἔργο τοῦ Βερίτη, αὐτὸ πού ἐπλαστούργησε σὲ μιὰ ὀκταετία τῆς σύντομης, ἀλλὰ καὶ γόνιμης ὑπάρξεώς του, ἀποδεικνύεται ἰσχυρὸ καὶ ἀπαραίτητο, ὅσο καὶ στὰ χρόνια του. Διότι, τὸ Σήμερον δὲν εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ χθές. Οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες πού χρειάστηκε νὰ γίνουν στὸ Μεσοπόλεμο, στὴν περίοδο τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου καὶ μετὰ, εἶναι ἀπαραίτητοι καὶ τώρα. Ἴσως καὶ στὸ μέλλον, τὸ ἐξόχως αἰνιγματικὸ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ κατὰ Χριστὸν καλοῦ δὲν ἡσυχάζουν.

Ἴδου, λοιπόν, γιατί τὸ ἔργο τοῦ Βερίτη ἀποτελεῖ καὶ τώρα -πενήντα χρόνια ἀπὸ τὸν σωματικὸ του θάνατο- ἓνα ἀκόμη πνευματικὸ ὄπλο στὰ χεῖρα ὄσων ἀκολουθοῦν τὸν Θεάνθρωπο. Ὅλων ἐκείνων τῶν πιστῶν πού θὰ μποροῦσαν νὰ ζητήσουν αὐτὰ πού ζητοῦσε καὶ ὁ Βερίτης ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ μέσα

ἀπὸ τὸ ποιητικὰ λαμπρὸ «*Ἀλφάθητο τῶν Αἰῶνων*»:

*«Χαρίτωσέ με, Τρισχαριτωμένε,
χαρᾶς ψαλμούς τὰ χεῖλη μου νὰ λένε,
πορεῖες ἀγνές τὰ πόδια ν' ἀκλουθᾶνε,
κι ὅπου τοῦ νοῦ μου οἱ λογισμοὶ κι ἂν
πᾶνε*

δικοί Σου πάντα νᾶναι, Ἀγαπημένε».
Ὁ Βερίτης στάθηκε πάντα κοντὰ στὸν

ἄνθρωπο. Εἶναι καὶ τώρα πλάι μας μὲ τὸ ἐνθουσιῶδες καὶ αγωνιστικὸ ἔργο του, ἢ ἀκτινοβολία τοῦ ὁποίου ἀπλώνεται, ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, σὲ περισσότερες καρδιές. Αὐτὸ σημαίνει μιὰ ἀκόμη κατάκτηση τῆς ἀληθινῆς τέχνης, μιὰ ἀκόμα νίκη τοῦ Ἐλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος.

Σ. Ι. ΑΡΤΕΜΑΚΗΣ

ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΦΛΟΓΕΡΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ

(Στὰ πενήντα χρόνια, ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Γ. Βερίτη)

*Βερίτη, Ἐσύ, τῆς Πίστης Σύ,
ὁ φλογερὸς ἀγωνιστής,
στὶς 5 τοῦ Μαγιοῦ,
τοῦ ὀλάνθιστου τοῦ Μάν
ποὺ μύρα σκορπάει
κι εὐωδιές,
πέταξες «στὸ φῶς
μιᾶς νέας ζωῆς, ἀθάνατης»*.*

*Τραγουδιστής ἐσύ, καὶ στοχαστής,
καὶ βάρδος σύ, καὶ ψάλτης,
καὶ φλογερὸς ἀγωνιστής,
πῆγες νὰ φέρεις τοὺς καημούς,
καὶ τοὺς παλμούς,
τοῦ Ἑθνους, τοῦ Λαοῦ,
στ' ἄχραντα πόδια τοῦ Χριστοῦ.*

*Κι ὅλα,
ἦταν φωνὴ τοῦ Ἑθνους μας,
φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας,
Ἕγνος - Ψαλμὸς - Δοξαστικό.
Κι ἦτανε τότες ἔτος
1948.*

* Γ. ΒΕΡΙΤΗ «Ἄπαντα ποιήματα»
Ἐκδόσεις ἢ «Δαμασκός», σελ. 41.

Α. ΣΤΑΥΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΜΙΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΣΤΗΝ ΧΙΟ

(Πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλεξ. Γκιάλα)

Ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» στὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τιμῆς στὴν μνήμη τοῦ θεολόγου, ποιητῆ καὶ πνευματικοῦ ἀγωνιστῆ Ἀλεξάνδρου Γκιάλα (Γ. Βερίτη), ὀργάνωσε καὶ ἐπραγματοποίησε, μὲ τὴν συμμετοχὴ 130 περίπου μελῶν καὶ φίλων τῆς, προσκυνηματικὴ ἐκδρομὴ στὴν νῆσο Χίο, γενέτειρα τοῦ ποιητῆ. Οἱ ἐντυπώσεις ἐκείνων πού μετεῖχαν στὴν ἐκδρομὴ ὑπῆρξαν πολλὲς καὶ ποικίλες καὶ προξένησαν ἱερὲς συγκινήσεις ἀπὸ διάφορες αἰτίες, ὅπως ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ἀγωνιστικοῦ παλμοῦ τοῦ Βερίτη, τῆς ἐκδηλώσεως φιλοξενίας καὶ ἀγάπης τῶν ἀδελφῶν καὶ συνεργατῶν τῆς τοπικῆς χριστιανικῆς κινήσεως, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ὁμορφὴ φύση τοῦ νησιοῦ (μια ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ποιητῆ) καὶ τὴν ἱερὴ μνήμη τῶν θυμάτων τῆς τουρκικῆς θηριωδίας κατὰ τὴν ἐλληνικὴ ἐπανάσταση τὸ ἔτος 1822.

Βεβαίως ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς αὐτῆς ἦταν νὰ τιμηθεῖ ὁ Γ. Βερίτης στὴν πατριδα του καὶ γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ δυὸ πρῶτες ἡμέρες ἀφιερῶθηκαν ἀφ' ἐνὸς σὲ ἐπισκέψεις στὰ μέρη ὅπου ἐγεννήθηκε καὶ ἔζησε τὰ παιδικὰ καὶ μαθητικὰ του χρόνια ὁ ποιητῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου στὴν κυρία ἐκδήλωση στὸ Ὁμηρεῖο Πνευματικὸ Κέντρο στὴν πόλη τῆς Χίου.

Συγκεκριμένα τὴν Παρασκευὴ πρώτη Μαΐου τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε τὴν ἐπίσκεψη στὸ προάστειον τῆς πόλεως Χριστὸς Βαρθασίου, ὅπου βρίσκεται ἡ οἰκία τοῦ παπα-Γιάννη Γκιάλα, πατέρα τοῦ ποιητῆ καὶ ὅπου ὁ τελευταῖος εἶχε ζητηρεῖ νὰ μεταθεθεῖ, ἀσκῶν τὰ ἱερατικά του καὶ διδασκαλικά καθήκοντα, προκειμένου νὰ εἶναι πλησίον τῆς πόλεως, γιὰ νὰ μποροῦν τὰ παιδιά του καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ τρίτοτοκος Ἀλέξανδρος νὰ φοιτοῦν στὸ Γυμνάσιο. Τὸ ἡμερο τοπίο καὶ ἡ ὡραία φύση τοῦ περιβάλλοντος τὴν οἰκίαν αὐτῆ χώρου ἀσφαλῶς θὰ συνετέλεσε εὐεργετικά στὴν πρῶμην ἐκδήλωση τοῦ ποιητικοῦ ταλέντου τοῦ μικροῦ Ἀλεξάνδρου.

Στὴν συνέχεια ὕστερα ἀπὸ μία εὐχάριστη διαδρομὴ στὰ Νοτιοχώρια (μαστιχοχώρια) οἱ ἐκδρομεῖς κατέληξαν στὸ χωριὸ Μεστά (πατριδα τοῦ παπα-Γιάννη Γκιάλα), ὅπου στὸν περίβολο τοῦ πράγματι ἐντυπωσιακοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν, πρὸ διετίας οἱ συγχωριανοὶ του ἀνήγειραν προτομὴ τοῦ Ἀλεξ. Γκιάλα. Ἐκεῖ ἔλαβε χώρα στέψη τῆς προτομῆς αὐτῆς, μὲ προσφώνηση τοῦ κ. Ἰωάννη Καράλλη, Προέδρου τοῦ Φιλοτεχνικοῦ Ὁμίλου Χίου καὶ μέλους τῆς Χ.Ε.Ε., ἐνῶ τῆς ἀπογευματινῆς ὥρας πραγματοποιήθηκε ἐπίσκεψη στὸ χωριὸ Ἐλάτα, πατριδα τῆς μητέρας του Ἀμαλίας, τὸ γένος Μπιλίρη, καὶ ὅπου εὐρίσκεται τὸ σπίτι στὸ ὁποῖο γεννήθηκε καὶ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρῶνια ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα, Σαββάτο, τῆς πρωινῆς ὥρας ἐγίνε ἐπίσκεψη στὸ κεντρικὸ κτίριο τοῦ Πανεπιστημίου Αἰγαίου καὶ στὴν βιβλιοθήκη Κοραῆς (μια ἀπὸ τῆς παλαιότερες καὶ ἀξιολογώτερες ἐπαρχιακῆς βιβλιοθηκῆς τῆς χώρας μας), ὅπου καὶ ἐγένοντο ἐνδιαφέρουσες ἐνημερώσεις ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἰδρυμάτων τῆς Χίου.

Στὴν συνέχεια ἐγίνε ἐπίσκεψη στὸ ἱερὸ προσκύνημα τῆς Νέας Μονῆς Χίου, κτίσμα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, μὲ ἀξιόλογες ἀγιογραφίες καὶ ψηφιδωτὰ, τὰ ὁποῖα διατηροῦνται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση, ἐφάμιλλα ἐκείνων τῆς Μονῆς Δαφνίου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὁσίου Λουκά στὴν Βοιωτία, ἔργα καλλιτεχνῶν τῆς Πόλης ἀνήκοντες στὴν σχολὴ καὶ ἀκολουθοῦσε τὴν τεχντροπία τῶν καλλιτεχνῶν πού ἐκόσμησαν μὲ ψηφιδωτὰ τὴν Ἁγία Σοφία.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὴν ἐν λόγῳ Μονῇ, καθὼς καὶ σὲ ἐκείνη τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, τὴν ὁποῖαν οἱ ἐκδρομεῖς εἶχαν ἐπισκεφθεῖ τὴν προηγούμενη ἡμέρα, ὑπάρχουν ὀστεοφυλάκια μὲ τὰ λείψανα τοῦ ἀγριῶς σφαγιασθέντος ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατακτητῆς λαοῦ τῆς Χίου, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1822, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς

Ἐθνεγεροῖας τοῦ 1821.

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου μετὰ ἀπὸ τὴν στέψη τῆς προτομῆς τοῦ ποιητῆ, ἡ ὁποία βρίσκεται στὸν δημοτικὸ κῆπο τῆς πόλεως τῆς Χίου, ὅπου ὑπάρχουν καὶ οἱ προτομὲς ὅλων τῶν Χίων ποιητῶν καθὼς καὶ ὅλων τῶν καταξιωμένων Χίων πνευματικῶν ἀνδρῶν, καὶ προσφώνηση τοῦ Λυκειάρχου καὶ Προέδρου τοῦ Φάρου Βαρθαίου κ. Ἀνδρέα Ἀξιωτάκη, ἀκολούθησε στὸ Ὀμηρεῖο Πνευματικὸ Κέντρο τῆς Χίου ἡ κυρία ἐκδήλωση στὴν μνήμη τοῦ Γ. Βερίτη.

Στὴν μεγάλη αἴθουσα τοῦ Ὀμηρείου, ἡ ὁποία ἦταν κατάμεστη ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες τοῦ ποιητῆ καὶ μὲ τὴν παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν κ.κ. Διονυσίου, καθὼς καὶ τῶν πολιτικῶν, δημοτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς νήσου, μετὰ ἀπὸ πρόλογο τοῦ κ. Ἰ. Καράλλη ἀκολούθησε ἡ ὁμιλία τῆς φιλολόγου καὶ μέλους τῆς Χ.Ε.Ε. κας Δήμητρας Χριστοδούλου-Κωνσταντίνου μὲ θέμα: «Γ. Βερίτης, ποιητῆς καὶ στοχαστῆς». Μετὰ τὴν ὁμιλία ἐγένετο ἀπαγγελία ποιημάτων τοῦ Γ. Βερίτη, ἀπὸ Χιώτες καλλιτέχνες καθὼς καὶ προβολὴ φωτεινῶν διαφανειῶν σχετικῶν μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δράση του. Τὴν ὅλη ἐκδήλωση ἔκλεισε ὁ Πρόεδρος τῆς Χ.Ε.Ε. καθηγητῆς κ. Χριστόφορος Διακόπουλος μὲ χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς Χιώτες παρισταμένους.

Ἡ ὁμιλία τῆς κας Δήμητρας Χριστοδούλου, ἡ ὁποία ἔκανε ἀρίστη ἐντύπωση στὸ ἀκροατήριο, καθὼς καὶ ἡ προσφώνηση τοῦ κ. Ἰ. Καράλλη δημοσιεύονται στὸ παρὸν τεύχος.

Τὴν Κυριακὴ μετὰ τὸν ἐκκλησιασμὸ τῶν ἐκδρομῶν στὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῆς Χίου τῶν Ἁγίων Βικτῶρων πραγματοποιήθηκε ἐπίσκεψη σὲ στρατιωτικὴ μονάδα Καταδρομῶν στὴν περιοχὴ Λαγκαδά, ὅπου ἐγένετο ἐνημέρωση τῶν ἐπισκεπτῶν ἐκ μέρους τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς γιὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς γιὰ τὴν προστασία ἀπὸ κάθε ἐχθρική ἐπιβουλὴ καὶ τὴν ἄμυνα τοῦ νησιοῦ, ὅπου προσεφέρθησαν δῶρα καὶ βιβλία στοὺς ὑπηρετούντες ἐκεῖ στρατιῶτες.

Παράλληλα μία ἄλλη ὁμάδα τῶν ἐκδρομῶν ἐξέδραμε στὸ προσκύνημα τῆς μάρτυρος Ἁγίας Μαρκέλλας στὸ Βορειοδυτικὸ μέρος τῆς Χίου.

Τὶς βραδινὲς ὥρες τῆς Κυριακῆς λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησίν των τὰ μέλη καὶ οἱ φίλοι τῆς Χ.Ε.Ε. εἶχαν τὴν χαρὰ τῆς ἀδελφικῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὰ μέλη τῆς χριστιανικῆς κινήσεως τῆς Χίου στὴν αἴθουσα τῆς «Πνευματικῆς Ἑορίας ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας», ὅπου ἐνημερώθηκαν ἀπὸ τὸν θεολόγον, μέλος τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ἡ Ζωή», κ. Εὐάγγελον Ἀλιβάνογλου, γιὰ τὴν δραστηριότητα τῶν ἐκεῖ ἀδελφῶν μας καὶ στὴν συνέχεια ἐγεύθησαν τὰ ἐκλεκτὰ ἐδέσματα τῶν κυριῶν τῶν κύκλων τῆς Χίου, τὰ ὁποία ἡ φιλόξενος διάθεση αὐτῶν εἶχε παρασκευάσει γιὰ τὰ μέλη τῆς Χ.Ε.Ε.

Ἡ ἐγκάρδια ἀτμόσφαιρα ἡ ὁποία δημιουργήθηκε στὸ μεταξὺ ἀνάμεσα στοὺς Χιώτες καὶ Ἀθηναίους πνευματικοὺς συνεργάτες μαρτυρεῖ γιὰ τὸ πνεῦμα ἀδελφουσύνης, τὸ ὁποῖον εἶναι παράγωγο τῆς Παρουσίας Χριστοῦ στὰ μέλη τῶν Χριστιανικῶν κινήσεων τοῦ κέντρου καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν παραρτημάτων.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπισκέψεώς των στὴν Χίο, τὰ μέλη τῆς Χ.Ε.Ε. ἐδώρησαν στοὺς τελειοφοίτους μαθητὲς τῶν Λυκείων καθὼς καὶ στοὺς ἄνδρες τῆς στρατιωτικῆς μονάδας, τὴν ὁποία ἐπεσεκέφησαν, τριακόσια ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου: «Ἀλέξανδρος Γκιάλας - Γ. Βερίτης» ἐκδόσεις «Δαμασκός». Μὲ τὴν πάροδο τῶν ἡμερῶν καὶ τὸ καταστάλαγμα τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν συζητήσεων στὶς ψυχὲς ὧσων μετεῖχαν στὴν ἐκδρομὴ αὐτὴν, αὐθόρμητα ἀναβλύζει τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης στὸν Κύριό μας γιὰ ὅσα ὠραῖα ἔζησαν τὶς τέσσαρες αὐτὲς ἡμέρες στὴν μυροδόλο Χίο καὶ τὴν ἀναπόληση τῆς ἀγωνιστικῆς μορφῆς τοῦ ἀληθινοῦ Ἀλεξάνδρου Γκιάλα, πού μᾶς ἔφερε στὴν πατρίδα του, στὸ Ἁγιονῆσι αὐτὸ τοῦ Αἰγαίου.

Κλείνοντας τὸ σύντομο αὐτὸ ὁδοιπορικὸ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσουμε καὶ ἀπὸ τὴν θέση αὐτὴν τοὺς συνεργάτες τῆς Ἐνώσεώς μας στὴν Χίο γιὰ τὴν συμβολὴ των στὴν ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς τοῦ κλιμακίου τῆς Χ.Ε.Ε. στὴν πατρίδα τους καὶ εἰδικότερα γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐκδηλώσεως στὸ Ὀμηρεῖο Πνευματικὸ Κέντρο.

Β.Κ.Σ.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Ο Βερίτης ήταν μια πολύμορφη και πολυεπίπεδη προσωπικότητα. Όλοκληρωμένη παρουσίασή του δεν είναι δυνατόν να γίνει στα πλαίσια ενός άρθρου. Θα επιχειρήσουμε απλώς μερικές τομές στο έργο του και θα δώσουμε διάφορες όψεις, που θα μάς βοηθήσουν να εκτιμήσουμε ακριβέστερα τη σχέση του με την εποχή του και να δούμε, άλλη μια φορά, το έργο αυτό στις σωστές του διαστάσεις, ύστερα μάλιστα και από το σημαντικό, χρονικό διάστημα που έχει μεσολαβήσει από το θάνατό του ως σήμερα.

Θα ιδούμε πρώτα το πεζογραφικό μέρος του έργου του, όχι γιατί αυτό έχει καμμία αξιολογική σημασία, αλλά, γιατί είναι προτιμότερο το τέλος του άρθρου να αφίσει μέσα μας την συναισθηματική και πνευματική εύφορία που χαρίζει η ποίηση.

Για την όσο το δυνατόν πιο έγκυρη αποτίμηση της προσφοράς του Βερίτη στα γράμματα, είναι απαραίτητο να γνωρίσουμε καλά την ιστορική περίοδο κατά την οποία εκδηλώθηκε η δραστηριότητά του.

Είναι η τραγική δεκαετία που αρχίζει λίγο πριν από τον 6' παγκόσμιο πόλεμο, περνάει μέσα από τη φοβερή εμπειρία της κατοχής και τελειώνει τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Άλησμόνητοι καιροί, ιδίως για όσους από μας τους έζησαν με όλη τη σχετική πίκρα, που σφράγισε τα παιδικά και τα πρώτα νεανικά τους χρόνια (1938-1948).

Στη δυτική Ευρώπη ο ουρανός έχει από καιρό αρχίσει να σκοτεινιάζει από την αλαζονική παρουσία του ολοκληρωτισμού και από την απειλή του πολέμου. Ταυτόχρονα όμως συνεχίζεται, ακάθεκτη, η θριαμβική πεποίθηση στις δυνατότητες του ανθρώπινου μυαλού και της επιστήμης, στη χαρούμενη γνώση που θα λύσει όλα τα προβλήματα και θα φέρει την ευτυχία. Ο Θεός έχει πεθάνει, ΑΚΤΙΝΕΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 1998

ή άθεϊα θριαμβεύει, ο ύλισμος θεωρείται ως η ύψιστη φιλοσοφική κατάκτηση και οι άνθρωποι τρέχουν αλαλάζοντας προς το μέλλον σαν τους άθλητες των ολυμπιακών αγώνων του Βερολίνου, που έγιναν με τις χιτλερικές ευλογίες. "Όλες οι εκδηλώσεις του πνευματικού βίου έχουν αυτή την παθιασμένη θεβαιότητα, χωρίς την παραμικρή υποψία ότι μπορεί να υπάρχει και κάτι άλλο μέσα στην ανθρώπινη ψυχή, που περιμένει την ώρα να ξεμυτίσει και να ζητήσει δικαιώματα.

Στην ανατολική Ευρώπη επιχειρείται η εφαρμογή ιδεολογικών και πολιτικών σχημάτων, που έγιναν με δίκαιον ένθουσιασμό αποδεκτά από εκατομμύρια καταπιεσμένων και στερημένων ανθρώπων. Κανείς τότε δεν μπορούσε να φαντασθεί τί θα στοίχιζε αυτό το πρωτάκουστο πείραμα και τί θα άφινε πίσω της η παταγώδης κατάρρευσή του, ύστερα από πολλά χρόνια μαρτυρικών εμπειριών.

Πέραν του Ατλαντικού η καινούργια χώρα, έχοντας ξεπεράσει τη φοβερή οικονομική κρίση του 1929, έξορμά για τους μεγάλους στόχους: ύλικη δύναμη, πλούτο, επιστημονικές κατακτήσεις, τεχνολογικές εφαρμογές, έξουσία.

Και η Ελλάδα; Η Ελλάδα έχει βέβαια γιατρέψει πολλές απ' τις πληγές των βαλκανικών πολέμων και της μικρασιατικής καταστροφής, όμως είναι μια μικρή χώρα πάντα αδύναμη, πάντα παγιδευμένη στις πολιτικές αντιθέσεις και τις ιδεολογικές αβεβαιότητες, πάντα έτοιμη να υιοθετήσει τις διάφορες μόδες, που έρχονται καθυστερημένα, ίσως, αλλά σίγουρα στο έδαφός της.

Τότε εκδίδεται το γνωστό περιοδικό όργανο της Χριστιανικής Ένώσεως Επιστημόνων, «Ακτίνες» - μικρή θαρραλέα σχεδία,

που τολμᾶ νὰ πλεύσει κόντρα στο ρεύμα τῆς ἄρνησης καὶ νὰ κάνει ν' ἀκουστῆ μιὰ ἄλλη φωνὴ στο χωρὸ τοῦ πνεύματος. Φωνὴ που ὑπάρχει πάντα καὶ δὲν πνίγεται ὀριστικά, γιατί ἡ προέλευσή της «οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Καλύπτεται καμμιά φορὰ ἀπὸ τὸν ὀρυμαγδὸ τῆς ἀγορᾶς, μὰ πάντα ζεῖ καὶ μιλάει γιὰ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη ν' ἀκούσουν.

Στὴ συνέχεια ἔρχεται ἡ ὥρα τοῦ Βερίτη. Ἐδῶ ἄς σταθοῦμε λίγο. Τί ἦταν τότε ὁ Βερίτης; Ἐνας λαϊκὸς θεολόγος, μὲ μόρφωση καὶ εὐγενεῖς ἐφέσεις, μέλος τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ΖΩΗ», που εἶχε ὡς πρόγραμμα τὸν εὐαγγελισμό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἔκδοση τῆς γνωστῆς ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδας καὶ τὸ κήρυγμα. Θὰ μπορούσε καὶ ὁ Βερίτης νὰ μείνει μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια καὶ νὰ κάνει τὸ χρέος του χωρὶς ψόγο. Ἄλλ' ἐκεῖνος ὄχι: κινημένος ἀπὸ μακροπρόθεσμα ὁράματα καὶ πιστὸς στο πρῶτο του ὄνειρο ἀποφασίζει ν' ἀγωνισθῆ μὲ τὴ γραφίδα του, γιὰ νὰ χαράξει δρόμους, ν' ἀνοίξει παράθυρα, νὰ δώσει ἐλπίδα στοὺς Ἕλληνες, που λίγο ἀργότερα ἔμελλε νὰ δεχτοῦν τὴν ἀσκήρωτη σκλαδιά στὴν τριπλὴ ξενικὴ κατοχή. Ἐτοι ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ θεολόγος, ὁ σιδαρὸς διανοούμενος, ὁ ποιητὴς, ὁ κριτικὸς, ὁ μελετητὴς, ἀφίνει νὰ ξεχυθῆ ὁ πλοῦτος τοῦ μυαλοῦ καὶ τῆς καρδιάς του καί, μέσα ἀπὸ τίς σελίδες τῶν «Ἀκτίνων», νὰ φθάσει σὲ κάθε διψασμένη ψυχὴ.

Εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπαφὴ τὰ ἄρθρα τοῦ Βερίτη αἰφνιδιάζουν μὲ τὴν κλίμακα τῶν θεμάτων καὶ τὴν ποιότητα τῆς διαπραγματεύσεως. Ἐπισημαίνω ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία γράφονται αὐτὰ τὰ δοκίμια. Χρειαζόταν ἀληθινὴ τόλμη, ψυχικὴ δύναμη καὶ προπάντων ἀκλόνητη πίστη στὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ ἀντικρούσει κανεὶς ἐδραϊμένο καθηγητὴ Πανεπιστημίου καὶ νὰ ἀναλάβει τὴν ὑπεράσπιση τοῦ μοναδικοῦ μας Παπαδιαμάντη, νὰ γράψει μὲ πάθος, μέσα στὴ μονοκρατορία τῆς ἀρνησης, γιὰ τὸ Βυζάντιο, τοὺς Κολλυβάδες, τὸν Αὐτικὸ Με-

σαίωνα, τὸν Π. Κλωντέλ καὶ τόσα ἄλλα. Τὸ θέμα ἀποκτᾶ μεγαλύτερη βαρύτητα καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ κείμενα αὐτὰ δὲν εἶναι προπαγανδιστικά, οὔτε γράφονται γιὰ νὰ ἀποτελέσουν τὰ ὄπλα μιᾶς ἰδεολογικῆς πολεμικῆς πρὸς ἀντιπάλους. Εἶναι κείμενα ἐμπεριστατωμένα, που ἐξαντλοῦν τὸ θέμα τους σὲ βάθος καὶ πλάτος, που στηρίζονται στὴ χρῆση τῶν πηγῶν καὶ τὴ βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση, διαθέτουν σοβαρὴ ἐπιχειρηματολογία καὶ λόγο ἀποτελεσματικὸ.

Μερικὰ σημεῖα ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθοῦν:

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἄρθρα τοῦ Βερίτη εἶδαν τὸ φῶς στὰ πολεμικὰ χρόνια, στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, ὁπότε, στὴν Ἑλλάδα τοῦλάχιστον, δὲν ὑπῆρχε καμμιά βεβαιότητα γιὰ γρήγορη ἐπάνοδο σὲ δημοκρατικὴ εἰρήνη. Θὰ μπορούσε λοιπὸν κανεὶς νὰ διερωτηθῆ: Σὲ καιροὺς τόσο σκληροῦς, ὅπου ἡ βιολογικὴ ἐπιβίωση ἦταν καθημερινὸ πρόβλημα, ὁ φόβος τοῦ θανάτου μόνιμος σύντροφος καὶ ἡ προσδοκία κάποιος λύτρωσης μακρινὸ ὄνειρο, ποῦ ἔβρισκε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τὸ κουράγιο νὰ ἀναλύει λογοτεχνικὰ προβλήματα, νὰ μιλάει γιὰ ποίηση, νὰ παρουσιάζει ξακουστοὺς γάλλους λογοτέχνες ἀγνωστους σὲ πολλοὺς, νὰ ἀποκαθιστᾶ τὴν ἀλήθεια σχετικὰ μὲ διάφορα ἱστορικὰ καὶ πνευματικὰ θέματα; Μὰ ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου εἶναι ἡ πηγὴ του. Στὴν πίστη στὸν Θεὸ καὶ στὸ λυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, στὴ βεβαιότητα ὅτι ὁ καθημερινὸς βασανισμένος συνάνθρωπος ἦταν πλασμένος κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Δημιουργοῦ του. Αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ βασανισμένος ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ βρεῖ κάπου στήριγμα, νὰ ξεδιψάσει ὑστερα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ὑλιστικῆς ξηρασίας, νὰ ξανακερδίσει τὴν ἐλπίδα ὑστερα ἀπὸ τὴ διάψευση τόσων προσδοκιῶν ἐπιστημονικῆς εὐτυχίας. Καὶ κάτι ἀκόμη σπουδαιότερο: ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἰδίως οἱ νεώτεροι, που ζοῦσαν «ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου», ἦταν ἀνάγκη νὰ καλλιεργηθοῦν, νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια, νὰ ἀποκτήσουν τὰ ἐφόδια, γιὰ νὰ ἐπιδοθοῦν,

όταν θά τὸ ἐπέτρεπαν οἱ ἐθνικὲς συνθήκες, στὴν πνευματικὴ ἀνόρθωση τοῦ τόπου, στὴ χάραξη καινούργιων δρόμων, ὅπου θά ἔπνεε ὁ ἄνεμος τῆς ἀληθινῆς ἐλευθερίας. Ὁ Βερίτης, μὲ τὴ διαίσθηση τοῦ ἡγέτη, τὸ γνῶριζε αὐτὸ καὶ ἔδωσε ὅ,τι περισσότερο καὶ καλύτερο μποροῦσε γιὰ τὴ μεγάλη προετοιμασία. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τόλμησε νὰ γράψει καὶ τὸ περίφημο ἐκεῖνο, ὅτι οἱ νέοι κοντὰ τὸ Χριστὸ θρῖσκουν τὴν «ἀνησυχία». Ναι τὴν ἀνησυχία, ἀνησυχία γιὰ τὸ μέλλον, ἀνησυχία γιὰ τὸ καλὸ, γιὰ τὴν προκοπὴ, γιὰ τὴ συμφιλίωση μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸ συνάνθρωπο. «Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ ἐπιθυμητὸς ρόλος τοῦ διανοοῦμενου; Νὰ συμπάσχει, νὰ συμδιῶνει, νὰ καταγράφει, νὰ καταγγέλλει, νὰ προτείνει, νὰ εἶναι... παρῶν στὴν πραγματικότητα, πού "εἶναι ἄγρια σὰν ἐφιάλτης". Ὅχι γιὰ νὰ τὴν ἐξωραΐσει, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν γνωρίσει γυμνῶντάς τὴν. Κι ἄλλον τρόπο ἐπικοινωνίας δὲν ἔχει ὁ διανοοῦμενος ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γλώσσα, ἐργαλεῖο σκέψης καὶ ἔκφρασης μαζί, καὶ μέσον γιὰ νὰ κατανικηθεῖ ἡ μοναξιά, μιά πού "ὁ ἄνθρωπος εἶναι λαχτάρα, ἀναζήτηση κοινωνίας"» (Ὁλγα Σελλᾶ, Ἐφημ. Καθημερινή, 23-4-98).

Ἀξίζει ἀκόμη νὰ ἐπισημάνουμε τὴ στάση τοῦ Βερίτη ἀπέναντι στὰ προβλήματα, πού μελετᾷ. Ὁ Βερίτης δὲν γράφει περιχαρακωμένους μέσα στὶς θεβαιότητες του οὔτε παραμένει κλειστὸς σ' αὐτὸ πού εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια. Εἶναι κριτικὸς, ἀλλὰ ἀνοιχτός. Ἔτσι ἀναγνωρίζει μὲ παρησία, ὅτι ὁ σουρρεαλισμὸς, ὡς κίνημα ποιητικῆς ἔκφρασης καὶ φιλοσοφικῆς ἀπελευθέρωσης, ἦταν ἀπόλυτα δικαιολογημένος, γιατί τότε τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἀσφυκτιοῦσε μέσα στὸν κλοιὸ τῆς νοσησαρχίας κι ἐνωθε ἀδήριτη τὴν ἀνάγκη νὰ τὸν σπάσει. Ἄς μὴν ἐπηρεαζόμαστε ἀπὸ τὶς σύγχρονες ἐμπειρίες. Σήμερα ἔχομε ἐξοικειωθεῖ μὲ τὸν ἐλεύθερο στίχο, δὲν ἀπορρίπτομε εὐκόλα τὶς καινούργιες ἀπόπειρες ἔκφρασης, ἀρκεῖ νὰ ἀνιχνεύεται μέσα τους ποιητικὸ ρῆγος καὶ συγκίνηση. Ὁ Βερίτης ὅμως ἔγραφε τὸ 1945, τότε πού πολλοὶ λογοτέχνες καὶ λογοτεχνίζοντες

διακωμωδοῦσαν τὸν σουρρεαλισμὸ, τότε πού οἱ πληγὲς τοῦ πολέμου δὲν ἄφιναν πολλὰ περιθώρια γιὰ ἀπροκατάληπτη κρίση. Κι ἔτσι ὁ κριτικὸς μὲ τὸ ἀνοιχτὸ μυαλὸ καὶ τὴ μεγάλη καρδιά διαπιστώνει: «Ὁ σουρρεαλισμὸς εἶναι πρῶτα μιὰ ἀντίδραση, μιὰ κραυγὴ διαμαρτυρίας, ἓνα αἴτημα γιὰ τὸ σπᾶσιμο τοῦ ὀρθολογισμοῦ.

»Κι εἶναι δεύτερο: πόθος λυρισμοῦ. Ζήτηση, ἀνησυχία. Ὁ σουρρεαλισμὸς εἶναι ἡ ἐπίκληση στοῦ ἄγνωστο. Εἶναι τὸ πέταγμα σ' ἓνα κόσμο ἄγνωστο... Κινεῖται πρὸς τοὺς κόσμους, πού μαντεύονται πέρα ἀπ' τὸν κύκλο τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ συγκεκριμένου.

»Ἔτσι ὁ σουρρεαλισμὸς μᾶς ἔφερε στοῦ βωμὸ «ἐν ᾧ ἐπιγράφεται: Ἄγνωστο Θεῶ». Κι αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο δῆμα πού ἔκαμε ὁ 20ος αἰῶνας ὡς σήμερα...

»Τώρα κάποιος Παῦλος, συνδυαστῆς τῶν δύο κόσμων... πού κατέχει τὸ μυστικὸ νὰ συνταιριάζει τὴν ἐπιστήμη μὲ τὴν ποίηση... τὸ πρόσκαιρο μὲ τὴν ἀθανασία... θά κηρύξει στὰ πέρατα τῆς γῆς: «... Ὁν οὖν ἀγνωοῦντες εὐσεβείτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν».

»Κι ὁ λυρισμὸς θά ξαναζήσει (Γ. Βερίτη Ἄρθρα καὶ Μελέται, «Δαμασκός», Ἀθήνα 1958, σελ. 80-81).

Σὲ ἄλλο δοκίμιο ἀναγνωρίζει ἀπερίφραστα, ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι ὅλα τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια θρησκευτικὰ, γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ ἡ σχέση τῆς δημοτικῆς ποίησης μὲ τὴν πίστη. Ἦξερε καλὰ ὅτι τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια ικανοποιοῦσαν, ὡς ἔκφραση, πολλὲς καὶ ποικίλες ἀνάγκες τῆς κοινότητας, ἡ ὅποια εἶχε παράλληλα στενὴ σχέση μὲ τὴν ἐκκλησία καὶ φανέρωνε μέσα ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τὴ λαχτάρα τῆς ψυχῆς γιὰ τὸν Θεό.

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ, πού πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε στὰ γραπτά τοῦ Βερίτη, εἶναι ἡ στάση του ἀπέναντι στοὺς ἐκπροσώπους ἀντιθέτων ἰδεολογιῶν. Ὅπου συναντᾷ κακοπιστία, προκατάληψη, ἔτοιμες ἰδέες καὶ ἀστήρικτα ἐπιχειρήματα εἶναι αὐστηρὸς, ἐπικριτικὸς, προσπαθεῖ μὲ ὅλους τοὺς τρόπους νὰ ἀποδείξει τὸ σαθρὸ τῶν

λανθασμένων απόψεων φθάνοντας ως το καυσιτικό χιούμορ. Όταν όμως έρχεται αντιμέτωπος με τους πληγωμένους από την άρνηση όμοτέχνους του, με τα ξεστρατισμένα παιδιά του αιώνα, τότε, η αγάπη του ξεχύνεται θερμή και ο σεβασμός στο ανθρώπινο πρόσωπο έμπνέει τα γραπτά του, πεζά και ποιήματα. Πονάει για το χαμό τους, για την απόδημία τους χωρίς την παραμυθία της θείας εύλογίας, για την κατασπατάληση των χαρισμάτων τους. Κι ενώ αναγνωρίζει το ταλέντο τους, θρηνεί το τέλος τους, που συνοδεύεται από «καταματωμένα φτερά» (Ν. Λαπαθιώτης).

Πριν περάσουμε στο ποιητικό μέρος της προσφοράς του Βερίτη, πιστεύω πως πρέπει να σταθούμε για λίγο και σε μια άλλη έκδηλωση της ευρύτητας του πνεύματός του: όπως οι παλαιότεροι από τους άναγνώστες γνωρίζουν, το 1943 ιδρύθηκε και λειτουργήσε στις αίθουσες του «Άποστόλου Παύλου» ή Σχολή Γενικών Σπουδών. Η Σχολή αυτή πρόσφερε μεγάλη υπηρεσία στους φοβερους εκείνους καιρούς και έδωσε τη δυνατότητα στους «*υπό κατάρτιση χριστιανούς διανοούμενους*» (Γ. Βερίτης), να αντιμετωπίσουν όρθα τα διάφορα έπιστημονικά και πνευματικά προβλήματα. Στη Σχολή ο Βερίτης δίδαξε, με τον δικό του άπαράμιλλο τρόπο, Αρχαία Έλληνική Λογοτεχνία, Βυζαντινή Λογοτεχνία, Βιβλική Λογοτεχνία. Είχε καταρτίσει ένα γενικό διάγραμμα της Έλληνικής λογοτεχνίας, αλλά δεν πρόφθασε να ασχοληθεί με τη νεώτερη λογοτεχνία. Σκόπευε ακόμη να δώσει μερικά στοιχεία από την ιστορία των εικαστικών τεχνών και από τη φιλοσοφία της τέχνης, αλλά και πάλι δεν κατάρθωσε να ολοκληρώσει τα σχέδιά του.

Η ανάγνωση όμως των σωζομένων μαθημάτων αφήνει έκπληκτο τον σημερινό μελετητή. Η πυκνότητα του ύφους, η όρθότητα των κρίσεων, η έπιλογή των πληροφοριών και των παρατηρήσεων δείχνουν νοῦ συγκροτημένο, γνώση θεμελιωμένη, διδακτική ικανότητα οπάνια. Πενήντα χρόνια πριν είχε

καταλάβει και γράψει αυτό, που αποτελεί δεδομένο της σημερινής κριτικής: «*Η Άναγέννηση έκανε θόρυβο γύρω από τους αρχαίους, αλλά στο βαθύτερο πνεῦμα τους σπαιώς κατόρθωσε να εισχωρήσει!*»

Έντελως ξεχωριστή θέση στα μαθήματα αυτά κατέχουν τα κεφάλαια, που αναφέρονται στη βιβλική ποίηση και ιδιαίτερα στους ψαλμούς του Δαβίδ. Με σύστημα και βαθεία, ποιητική ανάλυση ο Βερίτης παρουσιάζει τα μεγαλόπνοα αυτά κείμενα και τα κάνει προσιτά στον άκροατή ή άναγνώστη. Από όσο μπορώ να γνωρίζω, ούτε σήμερα δεν υπάρχει -έκτος ίσως από ειδικούς χώρους- τέτοια δυνατότητα έπικοινωνίας με τη βιβλική ποίηση, όπως είναι τα μαθήματα εκείνα του Βερίτη, που έγιναν στην Κατοχή και ξεδίψασαν με τα πλούσια νάματά τους τους σπουδαστές της Σχολής. Γιατί ο Βερίτης λειτουργούσε κατά λόγον και σύμφωνα με τις προγραμματικές διακηρύξεις, που είχε περιλάβει στην Είσαγωγή των μαθημάτων του: «*η άποστολή της Τέχνης είναι πολύ ύψηλή. Σκοπός της είναι να βοηθήσει τον άνθρωπο στην τελειοποίησή του... Υψώνουμε λοιπόν την τέχνη σε ιέρεια του Θεού. Δεν είμαστε είδωλολάτρες, ώστε να λατρεύουμε τα έργα της Τέχνης. Αλλά καλλιεργούμε έντατικά την τέχνη, ως δώρο θεϊκό και λατρεύουμε διά των έργων της τέχνης τον μόνον άξιο λατρείας*» (Άναφορές στην Ιστορία της Έλληνικής Λογοτεχνίας, «Δαμασκός», Αθήναι 1993, σ.σ. 12, 16).

Και τώρα η ποίηση. Το άκριβο δώρο του Θεού στον άνθρωπο, το μαγικό τραγούδι της ψυχής, που αναβλύζει αυθόρμητο μπροστά στην κάθε λογής όμορφιά και στην άναπόφευκτη θρίψη του κόσμου, άνοίγει ρήγματα στα μουγκά τείχη της καθημερινότητας κι αφήνει να εισχωρήσει και να πνεύσει η λεπτή αύρα του πνεύματος.

Ο Βερίτης υπηρέτησε την ποίηση ζεστά και ένθουσιαστικά. Είναι ποιητής λυρικός με δραματικά στοιχεία και στοχαστικούς

ύπαινιγμούς. Σ' ένα μεγάλο μέρος του έργου του ύμνει και ζωγραφίζει τὸ θαῦμα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Οἱ κύριοι ὅμως ἄξονες, πὺ διαπερνοῦν τὴν ποίησή του, εἶναι ἡ θαθεῖα πίστη στὸν Θεό, ἡ ἀνυπόκριτη λατρεία γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὸ λυτρωτικὸ τοῦ ἔργου, ἡ προσδοκία τῆς Ἀνάστασης καὶ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν συνάνθρωπο.

Στιγμές-στιγμές φανερώνεται στοὺς στίχους τοῦ ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία, ὁρμοῦν στὰ τεῖχη τῆς ψυχῆς οἱ ἀμφιβολίες καὶ ὁ διχασμὸς κι ἀκούγεται τραχεῖα ἢ φωνὴ τοῦ ποιητῆ πὺ βρίσκεται σὲ ἀγωνία. Ἡ γαλήνη, μετὰ τὸ σπαραγμὸ, χαρίζεται μόνον ἀπὸ Ἐκεῖνον πὺ μπορεῖ νὰ τὴ δώσει.

«Τί θές μορφή αἰνιγματική; Φύγε μακριά μου!

Ἀχνή μου ἢ ὄψη ἀπ' τὴ θαθεῖα τὴ νύχτα ὡς τώρα.

Γιατί σὲ βρίσκω πάντα ἐμπρός, ὅπου κι ἂν στρέψω;

Εἶπα εἶσαι ψέμμα ἀπατηλό ὅσαι παραμῦθι.

Κι ὅμως γιὰ σένα σπαραττοῦν αὐτὰ τὰ στήθη,

καὶ κλαίω πικρά πὺ δὲν μπορῶ νὰ σὲ πιστέψω»

(«Ἀγωνία» Γ. Βερίτη, Ποιήματα, «Δαμασκός», Ἀθήναι, 1994, σ.176-177).

«Λοιπόν, τὸ ξέρεις! Εἴμ' ἐγὼ ὁ μέγας Διχαστής,

πὺ τὴ φωτιά τοῦ διχασμοῦ μέσα στὴ γῆ ἔχω ρίξει.

Κι ὅσο στὸ Ἐγὼ σου ὀρμητικὰ κι ἂν ζήταες νὰ κλειστεῖς,

τὴ μιὰ καὶ μόνη ὑπαρξὴ στὰ δυὸ τὴν ἔχω ἀνοίξει»

(«Ἀπόκριση», Ποιήματα, σ. 135).

«Κι εἶν' ὄρες πὺ ἢ ψυχὴ μου ἀσπαίροντας

μὲ τίς ματόβρεχτες πληγές της,

δογγάει καὶ χύνει δάκρυα πύρινα.

.....

*Ποῦ νὰ ζητήσω ἄλλου τὴ λύτρωση
καὶ σ' ἄλλον ποιὸν νὰ καταφύγω;*

.....
Ἐσὺ μονάχα, Ἐσταυρωμένε μου!

Ἐσὺ πὺ, ἀπλώνοντας τὰ χέρια,

μᾶς σφίγγεις ὅλους στὴν ἀγκάλη Σου

καὶ μᾶς ὑψώνεις ὡς τ' ἀστέρια!»

(«Ποιὸς ἄλλος», Ποιήματα, σ.σ. 100-101)

Ἡ σχέση τοῦ Βερίτη μὲ τὴ φύση ἦταν στενὴ καὶ ἔδωσε πλούσιους ποιητικοὺς καρπούς. Ἡ λυρική ἀπεικόνιση τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι διάχυτη στὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ καὶ δὲν μᾶς εἶναι, φυσικά, ἀγνωστη. Στὸ σημεῖο αὐτὸ χρήσιμο εἶναι νὰ χαροῦμε λίγα δείγματα ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ, πὺ φανερώνουν ξεχωριστὴν εὐαισθησία, περιγραφικὴ δύναμη ἀξιοζήλευτη, κι ἓνα ἰδιαίτερο χρῶμα, πὺ ὀφείλεται στὴ νησιώτικη καταγωγή του. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ γιὰ τὴ φύση εἶναι, βέβαια, συχνὰ δεμένη μὲ τὴ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ της.

*«Ροδίξ' ἢ ἀνατολὴ κι ἀσπρογαλιάζει,
καὶ φρέσκο, σὰν πρωτόπλαστο, τὸ ἀτλάξι
γαλιάζει τοῦ πελάου καὶ τ' οὐρανοῦ
μὰ καινὴ κτίση μὸρχεται στὸ νοῦ,
κι ὀλόδαθα ἢ ψυχὴ μου ἀναγαλιάζει»*
(Ποιήματα, σ. 54).

*«Ἄναρχη Ἐσὺ καὶ λατρευτὴ καὶ θεῖα
Φωτοπηγή,*

πὺ γέρνουν μπρός Σου εὐλαδικὰ τῶν οὐρανῶν οἱ θρόνοι,

*καθὼς ἢ μυριοπλούμιστη γλυκοχαράζει
Αὐγὴ*

*καὶ χρυσοπόφυρα χαλιὰ στοῦ ἡλιοῦ τὸ
διάδα στρώνει,*

*στὸ μεγαλεῖο σου τ' ὄρθρινὸν ὕμνους τὸ
φῶς ὑψώνει»*

(Ποιήματα σ. 98)

*«Κι ἐνῶ τ' ἀπαλοκῦμα σου στὰ πόδια μου
ἀργοσβήνει,*

*καὶ σ' ἀκρογιαλὴ ἀνάλαφρα τὸ φλοῖσθο
του ξεχύνει,*

τὰ βλέμματά μου, ὦ θάλασσα, στὰ πλά-

τια σου θυθίζω
κι ἀτέλειωτη κι ἐφτάπλαστη μπροστά
μου ὡς τ' ἀντικρύζω
τοῦ Ἀσύλληπτου στοχάζομαι τὴν ἀπε-
ραντοσύνη»
(Ποιήματα σ. 174).

Νησάκια διαμαντόσπαρτα πού σᾶς κοι-
τάω τριγύρω,
λουσιμένα πάντα στ' οὐρανοῦ καὶ στοῦ πε-
λάου τὸ μύρο,
θαρρῶ καὶ βάλατε πανί γιὰ κάποια μέρη
ξένα,
ποῦν' ἀπὸ φῶς, καθάριο φῶς κι ἀθανά-
σια πλασμένα.
Νησάκια μου -ὦρα σας καλή!- πάρτε μαζί
καὶ μένα!»
(Ποιήματα, σ. 181)

Τὰ ἄλλα θέματα, πού ὑπηρετήσε ἡ λύρα
τοῦ Βερίτη, εἶναι πολλὰ καὶ δὲν εἶναι δυνα-
τὸν νὰ παρουσιαστοῦν ὅλα ἀναλυτικὰ στὶς
γραμμὲς ἐνὸς ἐπετειακοῦ ἄρθρου. Θὰ ὑπο-
γραμμίσουμε μόνον, στὴ συνέχεια, μερικὲς
πλευρὲς τῆς δημιουργίας του, πού φανερώ-
νουν τὴν ποιότητα τοῦ χαρίσματος του.

Ἀξίζει νὰ προσεχθεῖ ἡ εἰκονοπλαστικὴ
δύναμη τοῦ ποιητῆ. Ζωγραφισμένες μὲ πλού-
σια ποικιλία γλωσσικῶν μέσων περνοῦν
μπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ τὴν ἀκοή μας
εἰκόνες ὁμορφες, ὑποβλητικὲς, εἰδυλιακές,
ρωμαλέες. Ἰδέστε πῶς ἀρχίζει ὁ «Ἀγωνιστι-
κός» ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Ὡδὴ τοῦ Ἀγαπητοῦ»:

- Ἐλα, ξανθόμαλλε Προφήτη,
τὸ ἴδιο τραγοῦδι πές κι ἐσύ,
μὲ τὴ μελωδικὴ φωνή σου
καὶ μὲ τὴν ἄρπα τὴ χρυσιή!
Ἐλα, προφήτη, κι ἀνοιξέ μου
τῆς μουσικῆς σου τοὺς κρουνοὺς...
(Ποιήματα σελ. 22)

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῶν στίχων του βρισκο-
με ἓνα ἀδρὸ ἀγροτικὸ πορτραῖτο, γεμάτο χυ-
μοὺς χαρᾶς:

- Ὡρα καλή σου, ἀμπελουργέ, πού σκά-
λισες τ' ἀμπέλι,

Τὰ κλήματα σου θέριεψαν κι εἶν' ὁ χυ-
μὸς τους μέλι.

Σκάψε καὶ μέσα σου βαθιά, ξωμάχε ἀτ-
σαλοχέρη,
τὸ θεῖον ἀμπέλι τῆς ψυχῆς τόσους καρ-
ποὺς θὰ φέρει,
πού μὲ χαρὰ θὰ φτερουγᾶν ἀπάνω του
κι οἱ ἀγγέλοι!
(Ποιήματα, σ. 312)

Κάποτε ἐμφανίζεται καὶ πῶς νὰ μὴ φα-
νερωθεῖ ἀφοῦ εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν παρου-
σία μας στὴ γῆ, ἡ ἀβεβαιότητα τῆς ἀνθρώ-
πινης μοίρας:

-Τὸ τραῖνο πέρασε - ἀστραπὴ καὶ πάει
κατὰ τὴ δύση
λίγα ξεφτίδια ἀπὸ καπνὸ ξοπίσω του ἔχει
ἀφίσει.

Τάχα κι ἐσύ πού ὀλόκληρο τὸν κόσμο
ἔχεις ταράξει,

σὰν τί θ' ἀφίσεις πλιότερο, τὸ φῶς σου
ὅταν θὰ σῆσει

κι ὁ Χάρος ἀνελέητος στὰ νύχια του σ'
ἀρπάξει;

(Ποιήματα, σ. 181).

Σελίδα πρὸς σελίδα ἔρχονται καὶ μᾶς συ-
ναντοῦν ἡ γιαγιά, πού λέει τὸ παραμῦθι στὰ
μαγεμένα ἐγγόνια, ὁ τρίκλωνος βασιλικός,
πού δένει μάνα, ἀδερφή καὶ Παναγιά, ὁ
γερο-παπᾶς πού ψιθυρίζει τὸ «Νῦν ἀπο-
λύεις», ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς μὲ τὴν ἐκφραστικὴ
προσωπικὴ λαχτάρα:

«Ἔται σὰν ἔρθει κάποτε καὶ τὸ δικό μου
βράδυ,

κι ἀχνὲς θὰ πέφτουν οἱ σκιὲς στὴ δύση
τῆς ζωῆς μου,

κι ὅλα σ' ἐνὸς ἀόρατου φτεροῦ θὰ σθηοῦν
τὸ χᾶδι,

Θέ μου, ἄς φωτάει τὸ φῶς σου μπρὸς στὰ
μάτια τῆς ψυχῆς μου,

μὴν τὴ ρουφήξει τὸ κρυερὸ κι ἀνάστερο
σκοτάδι!

(Ποιήματα, σ. 176)

Στὶς ἄλλες του συνθέσεις ὁ Βερίτης ἐκ-
φράζει τὰ μεγάλα του διώματα, τὴ βαθειά,

στέρεη σχέση του με τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἐκκλησία. Ποιὸς δὲν θυμᾶται τὸ τραγούδι ποὺ ἐμπνέει ὁ Γαληνηφόρος, τὴ χαρούμενη γιορτὴ τῆς ψυχῆς στὸν Ἀγωνιστικὸ, τὸ εὐφρόσυνο ξάφνιασμα στὸ σπῆτι τοῦ Σαμαρείτη, τὶς πλατείες, μεγάλες ζωγραφιές στὴν εὐχαριστιακὴ πραγματικότητα τοῦ Κοινωνικοῦ: «*Θὰ κοινωνήσω μὲ τοὺς ἔντεκα...*» «*Ἰδοὺ βαδίζω...*» «*Πάσχα θὰ κάμω πάλι σήμερα...*» καὶ θὰ βρεθῶ μαζί με τοὺς ἀδελφούς τῆς θριαμβεύουσας ἐκκλησίας, στὴ γειτονιὰ τῶν ἀγγέλων. Κορύφωμα καὶ ὀλοκλήρωση, ὁ Ἀναστάσιμος, ἡ προσδοκία καὶ ἡ χαρὰ, τὸ ἄδυτο φῶς ποὺ εὐφραίνει τὸν ποιητὴ καὶ μαζί του κάθε πιστὴ καρδιά στὸν κόσμο.

*«Ξημέρωμα ἀνοιξιὰτικο χαράζει,
στὸ μίσχο του τὸ ρόδο ἀνατριχιάζει
γλυκειά πνοὴ δροσιᾶς ἔχει περάσει
τὰ πέλαγα, τοὺς κάμπους, κι ὅλ' ἡ πλάση
ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη Ἀνάσταση γιορτάζει»*
(Ποιήματα, σελ. 53)

*«Ἀνάσταση! καὶ μέσα στὴν καρδιά μου,
ποὺ τὴ σπαράξαν ἄγρια οἱ στεῖροι πόνοι
ὀλόδροσο, οὐρανόσταλο θλαστάρι
θεϊκῆς χαρᾶς ἀρχίζει νὰ φυτρώνει»*
(Ποιήματα, σελ. 71)

Φυσικὸ ἐπακολούθημα ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἀδελφὸ, τὸν ἀδελφὸ ποὺ περπατᾶει δίπλα του στὸ ἀγωνιστικὸ μονοπάτι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφὸ, ποὺ παραδέρνει στὰ σκότη τῆς πνευματικῆς μοναξιᾶς:

*«...Μὴν ἀποκάμεις, δουλευτή, τὴ θεία
σπορὰ νὰ φέρνεις.*

Θᾶρθε ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ...

*.....
Ψυχὴ ἀδερφή, κουράστηκες, τὸ δείχνει
ὡς κι ἡ φωνὴ σου*

*κουράστηκες κι ἀπόμεινες μεσοστρατίς
νὰ κλαῖς*

*.....
Ψυχὴ ἀδερφή, τὸ μήνυμα ποὺ καρτερεῖς
νὰ φθάσει,*

*τί λές; μὴν τύχει κι ἔφθασε ἀπ' τὴν πα-
τρίδα πέρα;*

(Ποιήματα, σ. 133, σ. 176)

Ἐδῶ θὰ τελειώσουμε, ἀφοῦ βρεθήκαμε γιὰ λίγο κοντὰ στὸν πνευματικὸ δουλευτή, ποὺ χάρισε στοὺς ἀνθρώπους τόσα πολλὰ σὲ χρονικὴ διάρκεια καὶ ἡλικία, ὅπου ἄλλοι μὲν ἀρχίζουν. Γιατὶ τοῦ δόθηκε ἡ χάρις νὰ πραγματώσει τὸν δύσκολο λόγο: «*Τελειωθείς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακροὺς*».

Τὸν τελευταῖο χαιρετισμὸ θὰ τοῦ ἀπευθύνει, γιὰ λογαριασμὸ μας, ὁ Στέφανος Μπολέτσης:

*«Μὰ τί εἶναι ὁ θάνατος, λοιπόν;
Δὲν ἔχει σημασία
πότε καὶ πῶς τὸ εὐθραυστο κορμί θὰ
σπάσει.*

*Θὰ σπάσει ναί, μὰ τὸ τραγούδι σου...
κανένας θάνατος αὐτὸ
δὲν τὸ μπορεῖ νὰ τὸ χαλάσει.*

*Φῶς, στὸ μεγάλο Φῶς!
Θὰ τραγουδᾶς ἐκεῖ μὲ πιὸ γλυκειά ἀρ-
μονία.*

*Γιὰ κάθε ἄδολη ψυχὴ
ψαλμὸς θ' ἄν' τὸ τραγούδι σου
ψαλμὸς καὶ προσευχή!*

*Θ' ἀντέξει στὴ φθορὰ,
καὶ θὰ γιγαντωθεῖ,
καὶ θὰ θεριέψει...
χείλη στὰ χεῖλη κι ἀπὸ μιὰ σ' ἄλλη καρ-
διὰ
τόπους, καιρούς, θὰ τρέξει.*

*Τί χτές, τί σήμερα, τί αὔριο;
Στιγμὲς τὰ χρόνια εἶναι μόνον.
Οἱ ποιητὲς καὶ οἱ προφῆτες δὲν πεθαί-
νουνε
καὶ ζοῦν οἱ μάρτυρες
εἰς τοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων.
(Θύρες Αἰῶνων)*

ΔΗΜΗΤΡΑ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΜΝΗΜΗ Γ. ΒΕΡΙΤΗ
(Αλέξανδρος Ι. Γκιάλας 1915-1948)
«Όμηρειο» Σάββατο 2 Μαΐου 1998.

Ό Φιλοτεχνικός Όμιλος και εις τό παρελθόν, όπως και ό Φάρος Βαρβασιού, οι Χριστιανικές οργανώσεις και τό Τμήμα Χίου τής Έλληνικής Περιηγητικής Λέσχης, έτίμησαν τή μνήμη του Χιώτη ποιητή και στοχαστή Αλέξανδρου Γκιάλα, που έγινε ευρύτερα γνωστός με τό ψευδώνυμο Γ. Βερίτης.

Έφέτος 50 χρόνια από τήν κοίμησή του, είχαμε προγραμματίσει ανάλογη εκδήλωση μνήμης και τιμής, όμως δεχθήκαμε θετικά τή πρόταση τής Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων να επιμεληθώ αυτόν τόν επετειακόν έσπερινόν, αφού ό Βερίτης εκάλυψε όλόκληρη τήν Ελλάδα.

«Ψυχής αγαθής Πατρίς ό ξύμπας κόσμος» (Δημόκριτος)

Η σημερινή εκδήλωση θα διαρκέσει στο σύνολό της μία ώρα και 15 λεπτά. Περιλαμβάνει όμιλία τής φιλόλογου κ. Δήμητρας Χριστοδούλου με θέμα: *«Γ. Βερίτης - Ποιητής και Στοχαστής»*. Ανάγνωση ποιημάτων του Βερίτη από τήν κ. Έλένη Αμπανούδη, τόν κ. Μπάμπη Σαχτούρη και τόν κ. Δημήτρη Αύγουστιδη. Στη συνέχεια θα προβληθούν φωτεινές διαφάνειες από τή ζωή και τό έργο του Αλεξ. Γκιάλα (*Γ. Βερίτης - Αλέξανδρος Γκιάλας: ό Ποιητής - ό Άνθρωπος*). Πριν από τό τέλος, ό Πρόεδρος τής Χ.Ε.Ε. και καθηγητής τών Οικονομικών Έπιστημών κ. Χριστόφορος Διακόπουλος, θα χαιρετίσει και θα ευχαριστήσει. Η όλη εκδήλωση θα κλείσει με επανάληψη τών 5 τελευταίων στροφών από τόν Άναστάσιμο.

Έκλεκτοί Έπιστήμονες, Κυρίες και Κύριοι,

Αυτός ό ταλαίπωρος αιώνας μās αφήνει φεύγοντας ένα ουσιαστικό δίδαγμα: Μονάχα τό πνευματικό ανέδασμα του άν-

θρώπου θα μπορέσει να δώσει λύση στα υπαρξιακά του προβλήματα και να τόν σώσει από τόν άφανισμό.

Κανένα πολιτικό, κοινωνικό ή οικονομικό σύστημα δεν είναι ικανό από μόνο του να στηρίξει τόν άνθρωπο για να μπορέσει με σιγουριά να κερδίσει τό μέλλον.

Ό Αλέξανδρος Γκιάλας πριν από 60 χρόνια είχε πιστέψει σ' αυτό που σήμερα είναι κοινός τόπος. Έκανε τήν προσωπική του έπιλογή προς τόν Ίησούν Χριστό. Πίστεψε πως ή ανθρώπινη υπόθεση, είναι θέμα καλλιέργειας πνευματικής, στον άπέραντο κάμπο τής ανθρώπινης καρδιάς. Γι' αυτό και στράφηκε στον πιο μεγάλο, στον πιο υπέροχο γεωργό τούτου του κόσμου. Σ' αυτόν που στάλθηκε από τόν ουρανό κι ακούραστος στρατοκόπος μέσα στους αιώνες, χτυπά τις κλειστές πόρτες τών ανθρώπων, για να δείξει τό δρόμο, τήν αλήθεια και τή ζωή. Ό Αλέξανδρος Γκιάλας περπάτησε μαζί με τόν Χριστό, τό λιθόστρωτο τής σύντομης ζωής του και τόν έκανε ακριβό του Φίλο κι Άγαπημένο του Άδελφό.

«Συντροφιά με τόν Χριστό λαχτάρησα να ζήσω,

ώς να φτάσει κι ή στερνή στιγμή να ξεψυχήσω...»

Έάν τόν Αλέξανδρο Γκιάλα δεν τόν κέρδιζε ό Χριστιανισμός, προσωπικά πιστεύω, πως θα ήταν μέσα στα πλαίσια τής έποχής του ένας κοινωνικός έπαναστάτης.

«Είμαστε χαλαστάδες, άκου!

Κι είμαστε κτίστες έμεις,

ξεριζωτές και φυτευτές.

Πόνος και πόθος και παλμός κι άγώνας μας

τ' αύριο να πλάσουμε καλύτερο απ' τό χτές.

Χτίστες έμεις, ξεριζωτές και φυτευτές».

Δέν μπορῶ νὰ γνωρίζω πόσοι ἄνθρωποι σήμερα ἔχουν ἀνακαλύψει πὼς ἔξω καὶ πέραν ἀπὸ τὸ φτάχτη τοῦ ἐπιστητοῦ ὑπάρχουν πνευματικὰ πρότυπα καὶ δυνάμεις ποὺ μποροῦν νὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικὰ καὶ ἴσως μόνον αὐτά, γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Βερίτης πίστεψε ὀλοκληρωτικὰ σ' αὐτὴν τὴν ἀποκάλυψη. Τὴν ἀγάπησε, τὴν ἀγκάλιασε, ἀγωνίστηκε γι' αὐτὴν καὶ τὴν τραγούδησε μ' ὅλους τοὺς τόνους τῆς καρδιάς του.

*«Τὸν πύργο χτίζουμε ὄλοι ἀντάμα
καὶ στὸν Χριστὸ κάνουμε τάμα
κανενὰς μας νὰ μὴ σταθῆ,
ὡσπου ἡ δουλειὰ μας νὰ τελειώση,
στὸ βράχο ὁ πύργος νὰ ριζώση
καὶ ἴσα μὲ τ' ἄστρα νὰ ὑψωθῆ».*
Εἶναι ἀσφαλῶς δύσκολος καὶ τραχὺς ὁ

δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ πρὸς τὰ ἄστρα (Per aspera ad astra).

Ὅμως θὰ πρέπει νὰ συνειδητοποιήσωμε πὼς σὲ τούτους τοὺς καιροὺς ἡ ἀνθρώπινη πορεία βρῖσκεται, ὅπως ὁ μυθικὸς Ἡρακλῆς, μπροστὰ σὲ ἓνα σταυροδρόμι. Ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη ἐπιλογὴ τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐξαρτηθῆ ἡ συνέχεια τῆς παραπέρα πορείας.

Τὰ μηνύματα ποὺ καθημερινὰ δεχόμεστε μᾶς πληροφοροῦν πὼς ἔχομε φθάσει σὲ ὀριακὰ σημεῖα, καθὼς ἀπειλεῖται ἡ ἀνθρώπινη ὑπόσταση καὶ γενικώτερα ἡ Ἀνθρωπιά. Ἡ Ἀνθρωπιά εἶναι τὸ λίκνον τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅταν κινδυνεύει ἡ Ἀνθρωπιά, κινδυνεύει ὁ ὄρθρος καὶ ὁ ἑσπερινὸς τῆς ζωῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΛΛΗΣ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Γ. ΒΕΡΙΤΗ ΣΕ ΑΓΓΛΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

Μιά εὐχάριστη ἐκπληξη, ἡ ὁποία συμπίπτει μὲ τὴν πεντηκοστὴ ἐπέτειο τῆς ἐκδημίας τοῦ Γ. Βερίτη εἶναι ἡ ἔκδοσις σὲ ἀγγλικὴ γλῶσσα σημαντικοῦ τμήματος τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου, καθὼς καὶ δύο αἰσθητικῶν δοκιμῶν του γιὰ τὴν ποίηση.

Τὴν μετάφρασις ἐπιμελήθηκε μία ἑλληνοαμερικανίδα μοναχὴ, ἡ ἀδελφὴ Μακαρία, ἡ ὁποία ὑπογράφεται μὲ τὸ ψευδώνυμο T.E. Givers. Τὸ βιβλίον ἔχει τίτλο: «*Στὴν χώρα αὐτοῦ τοῦ πνεύματος*» καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει ληφθεῖ ἀπὸ τὴν κατακλείδα τῆς εἰσαγωγῆς, τὴν ὁποία ἔγραψε ὁ ἑλληνοαμερικανὸς καθηγητὴς τῆς φιλολογίας καὶ ποιητῆς κ. Ν. Σαμαρᾶς.

Τὸ βιβλίον αὐτό, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ μία ἐπιμελημένη ἔκδοσις καὶ ἀριθμεῖ 142 σελίδες, εἶναι ἔκδοσις τοῦ ὀρθοδόξου ἱεραποστολικοῦ κέντρου στὴν Σεοὺλ τῆς Κορέας καὶ τυπώθηκε στὴ Φλώριντα τῶν ΗΠΑ, χάρις στὴν γενναία οἰκονομικὴ συνδρομὴ τοῦ συμπατριώτη τοῦ ποιητῆ Χιώτη ἐφοπλιστῆ κ. Τσάκου.

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ περιλαμβάνει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κ. Ν. Σαμαρᾶ καὶ ἓνα σύντομο βιογραφικὸ σημεῖωμα, ὀλόκληρη τὴν «*Ὡδὴ τοῦ Ἀγαπητοῦ*», τὴν συλλογὴν «*Στὶς Πηγὲς τῶν Ὑδάτων*», τὸ ποίημα τὸ ἀφιερωμένο στὸν ἡρωικὸ θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ του ἀνθυπολοχαγοῦ Γεωργίου στὴν μάχη τοῦ Ρίμινι μὲ τίτλο «*Στὸν τάφο σου στὸ Ρίμινι*» καὶ ἀπὸ τὸ εἰς πεζὸν λόγῳ ἔργον του δύο αἰσθητικὰ δοκιμῶν του ἀναφερόμενα στὴν ποίηση.

Ο Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

Β'

Στις 5 Μαΐου συμπληρώθηκαν 50 χρόνια από την έκδημία του 'Αλέξανδρου Γιάλα (Γ. Βερίτης) στη χώρα της θριαμβεύουσας 'Εκκλησίας. Το ανεπανάληπτο πέρασμά του από τους χώρους των χριστιανικών Γραμμάτων υπήρξε έντυπωσιακό για τους φοιτητές της εποχής εκείνης, αλλά και σημαντικό για τους σημερινούς νέους και μεγαλύτερους που ζούν σέ συνθήκες παρόμοιες.

Ήδη τὸ 1995 δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «'Ακτίνες» (τ. 561/Μαΐος 1995) τὸ Πρῶτο Μέρος μιᾶς διαγραμματικῆς σύννοψης ἀπὸ τὰ θέματα φροντιστηριακῶν του μαθημάτων σὲ φοιτητές. Τὸ ἄρθρο πὸν ἀκολουθεῖ εἶναι τὸ Δεύτερο Μέρος καὶ ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ προαναφερθέντος, ὅπου παρατίθενται οἱ σκέψεις καὶ ἀπόψεις τοῦ 'Αλ. Γιάλα, ὅπως ἐξετέθησαν στὶς συναντήσεις γιὰ τοὺς φοιτητές τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ μεταφυσικὲς δοξασιές

Ἐξετάσθηκε τὸ θέμα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ του πλευρὰ καὶ οἱ νέες ἀντιλήψεις πὸν ζήτησαν νὰ ἀψουν νὰ θέτουν τὸ «ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης» στὶς γνώμες τους πὸν ἀπορροῦν ἀπὸ προσωπικὲς τους ἰδέες. «*Ἡ παρατήρηση καὶ τὸ πείραμα εἶναι τὰ ἐρευνητικὰ μέσα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἀντικείμενον πειραματικοῦ ἐλέγχου*». Ἀναλύθηκαν δημοσιευμένες σκέψεις καὶ ἀπόψεις τοῦ καθηγητῆ τῆς Ἀστρονομίας στὴ Φλωρεντία G. Ambietti, τοῦ διασήμου ἄγγλου μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου E.A. Milne καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἡ πίστη τους στὸν Θεὸ δημιουργό.

Λογοτεχνία καὶ πίστη

«*Ἡ διαπίστωση εἶναι ὅτι ἡ σύγχρονος σοβαρὴ λογοτεχνία ὄχι μόνον ἐντατικὰ ἐξήτησε τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ ἀκολούθησε καὶ ἀκολουθεῖ τὸν δρόμο τῆς λυτρώσεως τοῦ Χριστοῦ*». Ἐγινε διεξοδικὴ ἀνάλυση τῆς πνευματικῆς λογοτεχνικῆς ἀναγεννήσεως στὴ Γαλλία μὲ τὰ ἔργα τοῦ κορυφαίου στὸν ποιητικὸ λόγον Paul Claudel καὶ τὴν σ υ -

νειδητὴ χριστιανικὴ του πίστη σ' ὅλοκληρο τὸ ἔργο του. Ὁ Κλωντέλ «*παράλληλα στὴ μεγάλη του δράση στὸ διπλωματικὸν πεδῖον (ἐχηρημάτισε πρεσβευτὴς στὴν Οὐάσιγκτων, στὸ Τόκιο καὶ ἄλλου, δράση πὸν τοῦ ἔδωσε ξέχωρη θέση στὴν πατρίδα του) ἐκαλλιέργησε καὶ τὰ γράμματα*». «*Ἐπάρχουν βιβλία του καὶ σὲ ἑκατοστὴ ἔκδοση. Θεωρεῖται τὸ δυνατώτερο πνεῦμα τῆς Εὐρώπης*». «*Καὶ εἶναι χριστιανὸς πιστός, συνειδητός*». Ἀπὸ τὴν πρεσβεία του στὸ Πεκίνο ἔγραφε πρὸ ἐτῶν ὁ Κλωντέλ σὲ ἕνα νεαρὸ καθηγητὴ πὸν προσπαθοῦσε νὰ τὸν προσελκύσει στὴν πίστη, στὸν Jacques Rivière: «*Τὰ νειάτα δὲν εἶναι πλασμένα γιὰ τὴν καλοτέραση, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἡρωϊσμό*». Αὐτὸ ἔγινε σύνθημα πὸν ζεῖ μέχρι σήμερον στὶς καρδιὰς τῶν νέων παιδιῶν. Στὸ βιβλίον του «*Δρόμος καὶ σταυροδρόμιον*» γράφει: «*Εἶναι ἕνα στοιχεῖο πρῶτης ἀνάγκης γιὰ κάθε ἀνθρώπινον πλάσμα ἢ προσευχή*». Καὶ ἄλλου: «*Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζήσουμε χωρὶς Θεόν*». Πίστη ὁμολογημένη στὴν ὑπηρεσία τοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ τὸν Κλωντέλ καὶ τὸ ἔργο του ἔγιναν ἐκτεταμένες ἀναλύσεις.

Ὁ François Mauriac κατέχει στὸν πεζὸ

λόγο τὰ πρωτεῖα, ἀφοῦ πολλοὶ τὸν παραβάλλουν μὲ τὸν Ντοστογιέφσκυ. Χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ συνθετικὲς καὶ κριτικὲς τῆς ικανότητες ποὺ διαφαίνονται στὸ μυθιστόρημα καὶ στὸ κριτικὸ φιλολογικὸ του δοκίμιο. Κυριότερος σκοπὸς του εἶναι νὰ προκαλέσει τὸ μυθιστόρημα στὸν ἀναγνώστη τὸν πόθο γιὰ ἕναν ἐσωτερικὸ καθαρμὸ, τὴν τάση γιὰ πνευματικὴ ἀνάπλαση, τὴν ἔφεση γιὰ λυτρωμὸ: τὴν πνευματικὴ τελείωση. «*Στὰ 1925 τοῦ ἀπενεμήθη μέγα βραβεῖον μυθιστορημάτων ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, τὸ 1932 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας γάλλων λογοτεχνῶν καὶ τὸν ἄλλο χρόνον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.*»

Ὁ **Jacques Rivière**, χριστιανὸς λογοτέχνης, φίλος τοῦ Claudel, δέχθηκε τὴν ἐπίδρασὴν τοῦ ὕστερα ἀπὸ ἑπταετη ἄλληλογραφία καὶ ἀποφάσισε «*νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς ἐργάτης τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου.*»

Ὁ **Pierre l' Ermitte**, ποὺ ἔργα του βράβευσε ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, «*δὲν εἶναι μόνον ἕνας ἐμπνευσμένος ὁδηγητὴς ψυχῶν - ὡς ἱερεὺς καὶ πνευματικὸς στὸ Παρίσι - δὲν εἶναι μόνον ἕνας ἀκούραστος ἐργάτης τῆς φιλανθρωπίας καὶ κάθε ἔργου ἀγαθοῦ· εἶναι παράλληλα καὶ ἕνας δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης πρώτης γραμμῆς.*»

Ἀκολουθεῖ ὁ **Ernest Psichari**, «*γιὸς τοῦ Ἑλλήνα Γιάννη Ψυχάρη, γνωστοῦ ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἐγγονὸς τοῦ Ἐρνέστου Ρενάν, τοῦ ἀρνητοῦ τοῦ Χριστοῦ.*» Ὁ Ἐρνέστος Ψυχάρης «*χάρις εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν φίλων του Ch. Peguy καὶ Jacques Maritain, ἄρχισε ἡ νεανικὴ του ψυχὴ νὰ φωτίζεται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Σταυροῦ.*» Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1913 μέσα στὴν ἐκκλησοῦλα τῶν Maritain, γονατιστὸς ὁ ἐγγονὸς τοῦ Ρενάν μέσα στὸ ἀχνὸ διάχυτο φῶς, μὲ φωνὴ δυνατὴ, μὲ συγκίνηση πολλή, ὁμολογεῖ ἐπίσημα τὴν πίστη στὸν Χριστὸ καὶ προσπαθεῖ νὰ ξεπλύνει τὸ ὄνειδος, νὰ ξεαγνίσει τὴ βλασφημία τῆς οἰκογενείας του καὶ νὰ ξαναπάρει τὸ «*Δισκοπότηρον ποὺ ξέφυγε ἀπὸ τὰ ἄπιστα χέρια.*» Καρπὸς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καὶ μνημεῖο ἑνδοξο ἔμεινε τὸ «*Ταξίδι τοῦ*

Ἐκατοντάρχου» (Voyage de Centurion), τὸ ὁποῖο μετέφρασε ὁ Γκιάλας.

Ἀναφέρθηκαν καὶ ἄλλα ὀνόματα χριστιανῶν λογοτεχνῶν, ὅπως τοῦ **Jacques Maritain**, τῆς γυναίκας του, τοῦ **Francis James**, τοῦ **Gabriel Marcel**, τοῦ **Georges Bernanos**, τοῦ **Charles Peguy** καὶ προτάθηκε γιὰ μελέτη ἡ «*τρίτομη ἀνθολογία τοῦ Louis Chaigne "Anthologie de la Renaissance Catholique, καὶ τοῦ Calvet "Renouveau Catholique"* καὶ ἄ.

Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς πὼς τέτοιες παρουσιάσεις ἄνοιγαν ἕναν εὐρύτερο ὄριζοντα καὶ ἔδιναν ἄλλες διαστάσεις στὶς μέχρι τότε γνώσεις τῶν φοιτητῶν. Στὴν προσπάθεια αὕτη ὁ Ἄλ. Γκιάλας ἦταν ἐμπνευστὴς καὶ πραγματικὸς ἡγέτης.

Γερμανικὴ, Ἀγγλικὴ, Ρωσικὴ, Ἰταλικὴ καὶ Σκανδιναυικὴ λογοτεχνία

Ἀκολουθεῖ ἡ προσέγγιση στὴ Γερμανικὴ, Ἀγγλικὴ, Ρωσικὴ, Ἰταλικὴ καὶ Σκανδιναυικὴ λογοτεχνία, μὲ ὅση δυνατότητα ἐπέτρεπαν καὶ τὰ χρονικὰ περιθώρια μιᾶς τέτοιας διερεύνησης.

Στὴ Γερμανικὴ Λογοτεχνία, τὴν ἐποχὴ τοῦ ὀρθολογισμοῦ ἔχουμε μιὰ ἀνθολογία (1839) στὴν ὁποία μεγάλῃ θέσῃ, τὴν πρώτη, κατέχει ἡ θρησκευτικὴ ποίηση. «*Καὶ πρῶτα περιέχει πλῆθος θρησκευτικῶν ποιημάτων τοῦ Λουθήρου, ποὺ τὰ διακρίνει ἡ βαθύτης τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος.*» Ὁ Λούθηρος π.χ. μὲ τὸ πλῆθος τῶν θρησκευτικῶν του ποιημάτων, ὁ Klopstock, ὁ συγγραφέας τοῦ μεγάλου ποιήματος ὁ «*Μεσοσίας*», «*ὄπου σὲ 20 ἄσματα, 20.000 στίχων περίπου, μὲ ἀπαράμιλλη λυρικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπικά στοιχεῖα μᾶς παρουσιάζει τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ποιητὴς Schiller ποὺ μὲ τὸ ἔργο του φέρει βαθεῖα τὰ ἴχνη τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος μας, ὁ Ἄγγελος Silestius, φημισμένος χριστιανὸς ποιητὴς, ὁ Stephan George, ὁ Rielke, ὁ Morgenstern, ἀποτέλεσαν μορφὲς ποὺ μελετήθηκαν.* Ἀκόμη, δόκιμοι μυ-

ιστοριογράφοι με χριστιανικές αρχές, όπως ή **Puthe Shaumann**, ο **Friedrich Schma-ck**, ο **Zeo Weismantel**, ο **Max Mell** και ο **M. F. Wenrich**. Ακόμη, ο νεώτερος εκπρόσωπος της χριστιανικής ποιήσεως και λογοτεχνίας, ο **Schröder**.

Στην **Αγγλική** Λογοτεχνία στα έργα του **Σαϊκσπηρ** και του **Milton** ξεχωρίζει η χριστιανική εμπνευση. Έξ άλλου ο **Blacke** κυρίως, ο **Grey** και ο **Pop** χαρακτηρίζονται με βαθειά ΐγνη του χριστιανικού πνεύματος. Κατά τον 19ο αιώνα, ο **Dickens**: «ήτο καθαρά χριστιανός». Από τους συγχρόνους διακρίθηκαν ο **Chesterton**, **Belloc**, **Beverly**, και **Nickols**.

Στη **Ρωσική** Λογοτεχνία ο **Ντοστογιέφσκυ** κατέχει την πρώτη θέση και «ήτο χριστιανός λογοτέχνης». «Ο Ντοστογιέφσκυ θέλει να καταδείξει ότι ο Χριστός είναι απαραίτητος για τον άνθρωπο». Το περιφημο έργο του Άδελφοί Καραμάζωφ, στηρίζεται πάνω στο χωρίον του Ίωάννου: «**Άμην άμην λέγω υμίν, εάν μη ό κόκκος του σίτου πεσών εις την γην αποθάνη αυτός μόνος μένει· εάν δε αποθάνη, πολύν καρπόν φέρει**» (Ίωάν. ιβ΄ 24).

Στην **Ιταλική** Λογοτεχνία εξετάσθηκε το έργο του **Giovani Papini**, που ήταν καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας. Ένω ήταν άπιστος, «**επέστρεψε στο Χριστιανισμό διακηρύξας δημοσία την επιστροφή του. Το 1921 εξέδωκε το περίφημο έργο του Ιστορία του Χριστού, που μεταφράστηκε σε πολλές γλώσσες. Το δρόμο του Παπίνι ακολουθήσαν ο Dominico Giullotti, ιδιαίτερος φίλος του Papini και ό μυθιστοριογράφος Friderico Torri**».

Τέλος ό **Σκανδιναυικός** χώρος αντιπροσωπεύεται από τη σουηδέζα συγγραφέα **Selma Lagerlöf**, που έχει παρουσιάσει πλήθος λογοτεχνικών έργων με χριστιανικό πνεύμα. Σπουδαία είναι τα έργα της **"Saga de Gosta Berling"**, **"Jerusalem"**, **"Antikristus Mirakler"** και το **"Kristus Regender"**.

Από την εξέταση των θεμάτων της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας διαπιστώνει κανείς

την ευρύτητα που τα μαθήματα του Γκιάλα εκάλυπταν και το νέο πνεύμα που άνοιγε όρίζοντες.

Νεοελληνική Λογοτεχνία και Χριστιανισμός

Στο θέμα αυτό διαπιστώθηκε ότι και η νεοελληνική ποίηση και λογοτεχνία έχει τη δική της Χριστιανική εμπνευση. Έξετάσθηκαν οι απαρχές της νεοελληνικής ποιήσεως και η επίδραση του γαλλικού ρωμαντισμού και οι ύλιστικές ιδέες που απομάκρυναν την ποίηση από την χριστιανική εμπνευση και μάλιστα στην εποχή του Όθωνα, μέχρις ότου «**είσήλασε βίαία ό ύλισμός του 19ου αιώνα τσαλαπατώντας κάθε πρόοδο του τόπου, έθνική ή θρησκευτική. Και αυτός ό Σολωμός και ό Κάλβος άγνοήθηκαν τότε. Η δόξα της Ελλάδος μας, τον 19ο αιώνα, ήτο ό Διονύσιος Σολωμός, ό μεγαλύτερος έλλην ποιητής**». Πραγματικά γίνεται λεπτομερειακή εξέταση του έργου του και από τον έθνικό ύμνο «**βλέπει κανείς ολοφάνερα την πίστη του έθνικού μας ποιητή, ιδίως από τη στροφή 88 κ.έ. όπου δεν ξεχωρίζει την Ελλάδα, την έλευθερία και τη Θρησκεία του Χριστού**». «Όταν ό Γκαίτε διάβασε τον έθνικό μας ύμνο, ειπε: ένας μεγάλος ποιητής γεννήθηκε». Βαθύ χριστιανικό πνεύμα έχει και το ποιημά του «**Ωδή εις μοναχήν**», όπου ζωγραφίζεται η χριστιανική ζωή, ό θάνατος του πιστού και η μέλλουσα ζωή. Μιλά κι άλλου ό Σολωμός για το θάνατο μά σαν να μην είναι τίποτα και σε τοϋτο θυμίζει τον P. Claudel (Βλ. πασχαλινό τεύχος «**Άκτιών**», 1943, σ. 82). «**Ό έθνικός μας ποιητής δεν μπορεί να φαντασθί μη χριστιανό Έλληνα κι αυτό διαφαίνεται σ' όλο το ποιητικό του έργο. Ό Μάντζαρος, που μελοποίησε τον έθνικό ύμνο, λέγει κάπου, ότι ό Σολωμός ήτο σαν παιδάκι που δίνεται στον Θεό**».

Στην πεζογραφία τα σκήπτρα κατέχει ό **Άλέξανδρος Παπαδιαμάντης**, «**Στα πολλά του έργα άπηχει ή βαθειά του πίστη, αλλά και ή χριστιανική του ζωή**». Ό Πέτρος Χά-

ρης τὸν ὀνομάζει «Ἅγιο τῶν χριστιανικῶν γραμμάτων».

Χριστιανὸς συγγραφέας εἶναι καὶ ὁ ἐξάδελφός του Ἄλεξάνδρος Μωραϊτίδης πού, καθὼς καὶ ὁ Παπαδιαμάντης, ἔγραψε καὶ ἐκκλησιαστικούς ἔμνους. «Ἐἶχε ἐκλεγεῖ πρόεδρος μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ συνεδύασε, μοναδικὸν πρᾶγμα στὴν Ἑλλάδα, ἐκεῖνο πού τόσο συχνὰ συμβαίνει στὸ ἐξωτερικὸ ἀκαδημαϊκὸς καὶ καλόγερος. Ἐγραψε 35 διηγήματα».

Ἡ ἐπίδραση τῆς ἀναμορφωτικῆς κινήσεως τῶν «Κολλυβάδων», πού εἶχε ἀρχίσει δεκαετίες ὀλόκληρες προτύτερα εἶχε φέρει τὸς καρπούς της.

Ἰδιαίτερη μνεὶα γίνεται στὰ μαθήματα τοῦ Γκιάλα γιὰ τὸν Ἄγγελο Βλάχο, «πού χτύπησε τοὺς ὑλιστὰς διανοουμένους» καὶ ἔκανε αὐστηρὴ κριτικὴ στὰ ἔργα τοῦ Ἐμμ. Ροῖδη...

Ἵρθολογισμὸς καὶ Νεώτερη Ἑλλάδα

Τὸ μάθημα αὐτὸ ἀφιερῶθηκε στὴ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια πού «ῶφέλησε πολὺ ἢ συντηρῆ κυβέρνησης του τὸ ἀναγεννώμενο κράτος». «Ὁ Καποδίστριας ἦτο φύσις βαθύτατα θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ», «ἀπέδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ» καὶ «εἶχεν ἀνατραφεῖ εἰς οἰκογένειαν βαθύτατα θρησκευτικὴν». «Ἐφρονεῖθ δὲ ὡς γνωστόν, ἐνῶ μετέβαινεν εἰς τὴν θεῖαν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς». «Ὁ θάνατός του ἐστοίχισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἀναρχίαν πού ἐπηκολούθησε. Οἱ ἥρωες τῆς Ἐπαναστάσεως ἤρχισαν νὰ παραγνωρίζονται, νὰ καταφρονοῦνται καὶ νὰ διώκονται ἀκόμη» σφάλματα βασικά εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέπεσεν καὶ ἡ πρώτη βασιλεία. «Καὶ τὸ παραδοξότερον εἶναι ὅτι αὐτοὶ πού ἐκυβέρνησαν τὴν Ἑλλάδα τότε, ἤρχισαν διωγμὸν ἀπὴν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ».

«Ἐνῶ εἶναι πασίγνωστον ὅτι οἱ ἐλευθερωταὶ μας εἶχαν ὄλοι μεγάλην πίστιν στὸν Χριστὸν καὶ ἐξ αὐτῆς ἀντλοῦσαν τὴν θαυμασίαν δύναμιν καὶ ἀντοχὴν εἰς τὸν τιτά-

νον ἀγῶνα τῆς Ἐλευθερίας!» «Ὅλοι γνωρίζουν ὅτι ὁ Μιαοῦλης π.χ. ὁ ναύαρχος τῆς νίκης εἶχε πάντοτε μαζί του τὸν Σταυρόν, ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε ἰδιαίτερον ἀγάπην πρὸς τὸ ψαλτήρι καὶ ἐχρησιμοποιοῦσε εὐαγγελικὰ ρητὰ κ.λ.π. Ἐπίσης εἶναι γνωστόν ὅτι τὰ μοναστήρια εἶναι ἐκεῖνα πού ἐπὶ τετρακόσια καὶ πλέον χρόνια ἦσαν τὰ μόνον πνευματικὰ κέντρα τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος καὶ οἱ ἐθνικοὶ πυρῆνες ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐτροφοδοτεῖτο καὶ ἐξεπῆγαζεν ὁ ἔρος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν μας ἀποκατάστασιν. Ἐναντίον αὐτῶν τῶν μοναστηρίων καὶ πολλῶν ἐκκλησιῶν, σὰν δεῖγμα εὐγνωμοσύνης, ἐστράφη ἡ μανία τῶν κυβερνῶντων.

» Ἀκριβέστερα εἰδήσεις μᾶς πληροφοροῦν ὅτι τότε ὑπῆρχαν ἐν ὄλῳ 563 μοναστήρια καὶ μετόχια, 545 ἀνδρῶν καὶ 18 γυναικῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν ἀνήρχετο σὲ 3.200.

» Ὡς πρῶτον μέτρον ἔθεσαν τὸν αὐθαίρετον περιορισμὸν πού ἀπηγόρευε τὴν εἰσοδον μοναχῶν εἰς τὰς μονὰς κάτω τῶν τριάκοντα ἐτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἰδρύθη τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον καὶ πρὸς ἐξέυρεσιν δῆθεν πόρων, ἀπεφασίσθη ἡ κατάργησις ἀνω τῶν 460 μοναστηρίων καὶ ἡ ἄμεσος κατάσχεσις τῶν περιουσιῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων των ἀνεροχομένων εἰς 600.000 δραχμὰς ἐτησίως. Ἄς σημειωθῆ ἐδῶ ὅτι ὁ κληρὸς τῆς Ἑλλάδος οὐδόλως εἶδε βελτιωμένην τὴν θέσιν του, διότι ἀπλούστατα τὰ χρήματα διοχετεύοντο ἀλλοῦ ὡς θὰ ἴδωμεν».

Καὶ τὸ χειρότερον ἦταν ὁ τρόπος πού ἐγινε τὸ κλείσιμο τῶν μονῶν. «Τὴν 19-12-1833, ὁ τότε ὑπουργὸς Κωνσταντῖνος Σχινᾶς διέταξε τὴν κατάσχεσιν τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν, περιλαμβανομένων τῶν ἱερῶν σκευῶν, βιβλίων καὶ κεμηλίων “μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποθηκευθοῦν μέχρι νεωτέρας διαταγῆς”. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Β. Δ/τος ἤρχισε νὰ ἐκτελεῖται ἀρχομένου τοῦ 1834 κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐτρομοκρατήθησαν οἱ μοναχοὶ καὶ ἐφευγον ἀθρόως. Οὕτω ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναστηρίων πού εἶ-

χον ὀλιγωτέρους τῶν 6 μοναχῶν ἠΰξανεν, διότι αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς εἶχε τεθεῖ ὡς βάσις τῆς διατηρήσεως τῶν μοναστηρίων. Μεταγενέστερον Διάταγμα καθορίζει τὰ τῶν γυναικείων μοναστηρίων προέβλεπε τὴν κατάργησιν πάντων τούτων πλὴν τριῶν, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ τῶν δύο ἐκ τῶν τριῶν. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς διαταγῆς ἦτο πρωτοφανής». Ἀκόμη καὶ σύγχρονος τοῦ δράματος αὐτοῦ ποιητής, μὴ φημιζόμενος διὰ τὰ χριστιανικά του φρονήματα, ὁ Παν. Σοῦτσος, εἶχε γράψει τὰ ἑξῆς:

«Ὡ βιαίωτης ἀσεβείας, ὦ ἱεροσουλία!

γυμνώθησαν οἱ νάρθηκες, οἱ θόλοι, τὰ κελλία,

καὶ εἰς τῆς μεταλήψεως τὴν ἱεράν φιάλην

μεθ' ὁ κλέπτῃς Ἐφορος μ' ἀναΐδειαν μεγάλην!»

Ἐπίσης, «παραλλήλως μὲ τὰς Μονάς, διετάχθη τὸ κλεισιμον ναῶν, θεωρηθέντων ὡς περιττῶν. Ἀλλὰ θλιβερόν θέαμα ἦτο ἡ πώλησις τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν. Οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἔτρεχον νὰ τὰς ἀγοράσουν διὰ νὰ σταματήσουν τὸ ἱερόσυλον αὐτὸ ἐμπόριον.

«Ὅταν τὰ τέλη τοῦ 1834, αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ ἐγκαθιδρύνοντο εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν εἶχον ἐπαρκῆ καταλύματα καὶ ὁ ἐπελθὼν χειμὼν ἦτο βαρὺς· ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς πυριτιδαποθήκαι, στρατῶνες καὶ δικαστήρια, μοναὶ καὶ Ναοὶ τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅπου «πολλοὶ ναοὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ταυτοχρόνως καὶ ὡς ναοὶ Θεοῦ καὶ ὡς ἀποθήκαι κρηθῆς καὶ πρὸς ἐπιστάθμευσιν στρατευμάτων» κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ μακαρίτου Χρυσοστόμου. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν «ρυμοτόμησιν καὶ διαρρύθμισιν τῆς νέας πόλεως οἱ θαβαροὶ δὲν ἐφείσθησαν τῶν βυζαντινῶν μνημείων τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολλοὶ ναοὶ μεσαιωνικοὶ κατηδαφίσθησαν. Ὁ ναὸς τῆς Καπνικαρέας ἐσώθη ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆ ἐπεμβάσει τοῦ ἐπισκεφθέντος τότε τὰς Ἀθήνας, πατρὸς τοῦ Ὁθωνος καὶ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου...»

Μὴ μᾶς ἐκπλήσσουν τὰ ὅσα τότε πραγματοποιήθηκαν. Πάντα ὁ στενόψυχος ὀρθολογισμὸς μὲ διάφορους τρόπους προσπαθεῖ νὰ χτυπήσει τοὺς θεματοφύλακες τῆς «ὀρθοδόξου πίστεως». Μήπως καὶ στὶς μέρες μας δὲν ζοῦμε παρόμοιες ἐνέργειες;...

Πάντως στὴν ἱστορία τοῦ «μακαρίτου» ὀρθολογισμοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεώς του στὴν πατρίδα μας, βλέπουμε ὅτι «ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης βασιλείας, τὴν Ἑλλάδα ἤρχισαν νὰ “νέμονται”, ὅπως χαρακτηριστικὰ λέγει ὁ Φ. Βαφειδῆς, αἱ ἰδέαι τῶν νέων φιλοσοφικῶν συστημάτων, τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τοῦ θετικισμοῦ, μὲ τὰς συνεπιείας των, τῆς ἀθεΐας καὶ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ πνεύματος. Κυρίως αὐτὸ ἤρχισε νὰ γίνεται ὅταν οἱ σχέσεις μὲ τὴν Εὐρώπην ἐγένοντο συχνότεραι. Ἐπηρεαζόμενοι, λοιπόν, οἱ Ἕλληνες ποῦ ἐσπούδαζον εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπέστρεφον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου μετέδιδον τὰς θεωρίας αὐτάς (Φιλ. Βαφειδῆς, Ἐκκλησ. Ἱστορία, τόμ. 3, σελ. 531).

»Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικώτερος μεταλαμπαδευτὰς τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι ὁ **Ροῦδης** (βλ. «Ἀκτίνες», τόμ. 1940, σελ. 76 καὶ τόμ. 1943, σελ. 220), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἔργον του «Πάπισσα Ἰωάννα» βρῖσκει εὐκαιρία νὰ συκοφαντῇ καὶ νὰ βωμολογῇ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Μεσαίωτος. Παρόμοιοι διαφημιστὰς τῆς ἀρνήσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν ὁ Λασκαράτος καὶ ἄλλοι (Βαφειδῆς ὁ.π. σσ. 530-533).

»Τὸ χειρότερο ἦτο ὅτι ἡ ἀρνήσις ἤρχισε νὰ κατακτᾷ ἔδαφος εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν. Κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται καθηγηταὶ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰς νέας ἰδέας, οἱ ὁποῖοι ὡς κύριον μέλημά των εἶχον τὴν ἀπὸ τῆς ἔδρας προπαγάνδαν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν παραμελοῦντες συνήθως τὸν κύριον προορισμὸν των, τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης (Πασχαλινὸν τεύχος «Ἀκτίνων» 1943, σελ. 84 κ.έ.)

»Καὶ οἱ κύριοι αὐτοὶ ἐμόλυναν γενεὰς

Ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον τὸ καταλυτικὸν τῶν ἔργων, πολὺ περιορισμένα ὅμως. Πρωτοστάται τῆς κινήσεως αὐτῆς, τὸν περασομένο αἰῶνα ἦσαν οἱ Μητούπουλος, Βάλδης, Μηλιαράκης, Ἀποστολίδης καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι εἶχον συντονίσει μάλιστα τὴν ἐθνοσωτηρίαν ὁρᾶσιν των. Ἐξέδιδον καὶ περιοδικὸν τὸν «Προμηθεά» («Ἀκτῖνες» τόμ. 1938, σελ. 142 κ.έ) μὲ σκοπὸν τὴν καλλιέργειαν καὶ διάδοσιν τῶν ἐφηρμοσμένων θετικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν. Πάντως ὁ φίλος «Προμηθεὺς» ὕστερα ἀπὸ... διετῆ ζωὴν, ἔπασσε νὰ ἐκδίδεται.

»Μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων του διεκρίθη ὁ **Ι. Σκαλίτσούνης** («Ἀκτῖνες», τόμ. 1938 σελ. 144 κ.έ.), ὁ ὅποιος εἶχε μεγάλην μόρφωσιν καὶ ἐπὶ δεκαετίας ἔφερε ἀξίως τὸν τίτλον τοῦ «χριστιανοῦ ἀπολογητοῦ». Συνέγραψε ἀπολογητικὰ ἔργα ἰταλιστῶν καὶ ἑλληνιστῶν (δ.π. σελ. 146), τὰ ὅποια θαυμάζονται καὶ σήμερον ἀκόμη διὰ τὸν συστηματικὸν ἐλεγχὸν τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν, πού ἐφθασαν μὲ τὴν περιφημὴ «ἐκπεδεφτικὴ μεταρτίθμισι».

»Φανερὰ ἐπίσης ἡ προσπάθεια τῆς ἀρνήσεως νὰ χωρίσει τὸν ἑλληνισμὸν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ στὸ πνεῦμα τῆς κατασκευῆς τῶν ἐθνικῶν μας μνημείων. Ὁ «ἄγνωστος στρατιώτης» π.χ. εἶναι ἓνα μνημεῖον εἰδωλολατρικὸν πού δὲν ἔχει διόλου σχέσιν μὲ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ καὶ τὸν Χριστιανισμὸν. Ἐνῶ τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ, πλὴν τῆς Γαλλίας. Εἰς τὸ Λονδίνον τὸ ἡρώων τῶν πεσόντων εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ναοῦ, τοῦ Westminster Abbey· εἰς τὸ Μόναχον ἐπίσης τὸ ἀπέριττον κοινὸν μνημα τοῦ ἀγνώστου φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Θὰ ἀναστηθῶν!...» (ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἄλ. Τσιριντάνη). Ἐπρεπε λοιπὸν καὶ ἐμεῖς πού εἶχαμε ἰδιαιτέρους συνδέσμους μὲ τὸν Χριστιανισμὸν ὡς Ἔθνος νὰ δεικνύαμεν τουλάχιστον μὲ ἓνα παρόμοιον τρόπον τὴν εὐγνωμοσύνην μας εἰς τοὺς «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν» πεσόντας ἡρώας».

Τὸ **Βυζάντιον** ἦταν ἡ ἰδιαίτερη ἀδυναμία τοῦ Γκιάλα καὶ ἡ προσπάθειά του ἦταν νὰ τὸ ἐπαναφέρει στὴ δόξα πού τοῦ ἔπρεπε. Στὰ μαθήματα γιὰ τὸ Βυζάντιον ἔγινε ἰδιαίτερη μνεία γιὰ τὸν **Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο** καὶ γιὰ τὶς μελέτες του, τὸν **Κ. Παπαρρηγόπουλο**, τὸν **Λάμπρο** καὶ τὸν **Καρολίδη**, τὸν **Ἀδαμάντιο** καὶ τὸν **Ἄμαντο**. Ὁ Γκιάλας ἀφιέρωσε μὰ σειρὰ μαθημάτων ἀκολουθώντας τὴν Ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους τοῦ Ἄμαντου...

Ἡ σημασία τοῦ Βυζαντίου γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ φυλὴ καὶ ποιῆς ὑπηρεσίαις πρόσφερε στὸν ἑλληνισμὸ, ἦταν σημαντικὸ θέμα. «Τὸ Βυζάντιον ὄχι μόνον δὲν ἀπέρριψε τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν ἀλλὰ τὸν ἐστερέωσε». Τὸ Βυζάντιον ἀπέρριψε τὴν εἰδωλολατρία ἀλλὰ ἀξιοποίησε τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν. Ἀναλύθησαν ἀπόψεις τοῦ **Κ. Κρουμπάχερ** καὶ τοῦ γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Charles Diehl καὶ τὴν ἀξία πού δίνουν στὸ χριστιανικὸ Βυζάντιον.

Ἄλλὰ ἡ σημασία τοῦ Βυζαντίου ἔχει ἀξία καὶ γιὰ τὸν εὐρύτερο εὐρωπαϊκὸν χῶρον ἀφοῦ ἡ ὁμολογία τῶν ζειδικῶν εἶναι ὅτι «ἡ Κωνσταντινουπόλις ἔσωσε τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοὺς βαρβάρους».

Δὲν παρελήφθη θεαίως νὰ ἀναφερθοῦν καὶ «σκιερὰ» σημεῖα τοῦ Βυζαντίου, ὅπως «δολοφονίες πού ἔγιναν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Ἄλλὰ ξεχνᾶμε πὼς στὴν ἐποχὴ μας μέσα στὰ 40 χρόνια τοῦ 20οῦ αἰῶνα, «ἐμεῖς οἱ τάχα πολιτισμένοι κάναμε δύο παγκοσμίους πολέμους, φόνους, δολοφονίας καὶ τόσα ἄλλα κακουργήματα».

Ὁ Γκιάλας μὲ τὸ διεισδυτικὸ του μάτι εἶδε τὴ σημασία τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ στὴν ἐπίδρασή του στὸν ἑλληνικὸ καὶ εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ, ἀλλὰ καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Ἀνατολῆς, στὴν οὐσία τῆς προσφορᾶς του καὶ τῆς ἐπιτυχίας του. Τὸ πρόβαλλε ὅσο μπόρεσε καὶ ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους στὶς μελέτες του γιὰ τὸ Βυζάντιον.

Νεοελληνικός πολιτισμός

Ἡ σειρά τῶν μαθημάτων γιά τὸ θέμα αὐτὸ ἦταν μιὰ πολὺπλευρῆ κριτικὴ προσπάθειά του, ἀφοῦ μὲ μιὰ ἀπαραίτητῆ ιστορικὴ ἀναδρομὴ στὶς πηγές ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση μέχρι τὸ 1940 διευκρινήθησαν τὰ θέματα ποὺ ἀνεφέροντο «*στὴ στάση τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, ἀπέναντι στὰ ἰδανικά ἐκεῖνα ποὺ ἀνέκαθεν ἀποτελοῦν τὴν βάση καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*». Ἀκόμη, ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ «*στάσις τῶν ἐπιστημόνων ἀπέναντι τῶν ἰδανικῶν αὐτῶν*». «*Τί στάση πῆρε ἡ ἑλληνικὴ διανόησις, ὁ λογοτέχνης, ὁ ποιητής, ὁ θεατρικὸς συγγραφεύς, ὁ τύπος, τὸ περιοδικό,*», ἀλλὰ «*καὶ ἡ στάσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας,*» καὶ «*κατὰ πόσον αἱ δυνάμεις τοῦ ἔθνους συνηργάσθησαν καὶ συνετέλεσαν ὥστε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν, ποὺ τοῦ ἐνεπιστεῦθη τὸ ἔνδοξον παρελθόν του καὶ νὰ δημιουργηθῇ στὴν Ἑλλάδα ἕνας χριστιανικὸς πολιτισμός*».

Θέματα καυτὰ σὲ μιὰ προσέγγισι τῆς οὐσίας τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν στοιχείων στὴν Ἑλλάδα. Γιατὶ ἡ ἀλήθεια τῆς ιστορικῆς πραγματικότητος ἔπρεπε νὰ εἶναι γνωστὴ γιά τὶς περαιτέρω προοπτικὲς τοῦ ἔθνους. Ἔλλωστε τὸ ἐρώτημα «*τί ἔκανε ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Εὐαγγέλιο γιά τὴν Ἑλλάδα, ποιὰν θέσιν ἔχει σήμερον; Ποῖον ρόλον μπορεῖ νὰ παίξῃ ἡ πίστις διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν συγχρόνων προβλημάτων*» ἔπρεπε νὰ πάρει τὶς κατάλληλες ἀπαντήσεις.

Χαρακτηριστικὸς ἦταν ὁ ρόλος ποὺ ἔπαιξε ἡ δυναμικὴ τοῦ Ἀλέξανδρου Γκιάλα. «*Δέν ἐπιτρέπεται νὰ μείνωμεν βωβοί. Πρέπει νὰ μιλήσωμεν ὁπωσδήποτε*». Ἄλλωστε γιά νὰ μιλήσῃ κάποιος πρέπει προηγουμένως νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ γνωρίζῃ τὴν «*τακτικὴν*» κατάστασι. Καὶ σ' αὐτὸ ἀπέβλεπε ἡ δυναμικὴ προσπάθεια τοῦ Ἀλέξανδρου Γκιάλα καὶ τῶν συνεργατῶν του. Ὁ χριστιαν

νὸς ἔχει λόγο. Καὶ ὁ χριστιανικὸς λόγος ἔχει δύναμη, γιατί ἔχει περιεχόμενον καὶ τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς δυνάμεως. Γιά νὰ δημιουργήσωμε ὅμως μιὰ νέα κατάστασι πρέπει νὰ τὴν γνωρίσωμε. «*Χωρὶς τὰ θεμέλια καμιὰ οἰκοδομὴ δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ*». Γι' αὐτὸ χρειάζονται τὰ πνευματικὰ ἐφόδια καὶ ἡ ζωὴ τῆς ἀρετῆς. Χρειάζονται δουλειά, ἀγῶνες, κόποι. «*Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς χριστιανούς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι κοιμοῦνται τὴν ὥραν ποὺ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εὐρίσκειται εἰς ἀγωνίαν*».

Γιά τρία περίπου χρόνια γινόταν ἕνα σκληρὸ σφυροκόπημα γιά τὴν κατανόησι τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων μέσα στὰ ὁποῖα οἱ τότε νέοι τῆς ἐποχῆς ἔπρεπε νὰ ἀγωνισθοῦν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας (Γ. Βερίτης) ὑπῆρξε μιὰ προσωπικότητα χαρισματικὴ. Ἄνοιγε καινούργιους ὁρίζοντες, ἔδινε τὶς προοπτικὲς τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα. Ζώντας μέσα στὴν πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ» καὶ ἔχοντας πολὺπλευρο τάλαντον δοσμένο ἀπὸ τὸν Θεόν, μὲ περισσὴ χάρι, ἀναδείχθηκε «ἡγέτης» μὲ τὴν παρουσίαν του καὶ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴ γῆ αὐτῆ.

Τέτοιες ἀντιλήψεις κόντρα στοῦ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς ἦταν πρωτοποριακές. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας ὑπῆρξε πρωτοπόρος μὲ νεανικότητα. Μαχητής, ἀγωνιστής, πιστὸς στοῦ χριστιανικὸ βίωμα. Προσπάθησε πολὺ, μόχθησε καὶ καταξιώθηκε στὶς καρδιὰς τῶν νέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἔμεινε μὲ τὸ ἔργο του ἐμπνευστὴς μέχρι σήμερον. Τὰ 33 τοῦ χρόνια ἦταν ἀρκετὰ γιά νὰ γίνῃ σύμβολο ποὺ θέλησε νὰ ἐμπνεύσει τὴν προσπάθειαν γιά τὴν ἀναζήτησι τῆς ἀληθείας μὲ ἐπιχειρήματα ποὺ ἀξίζει νὰ μάχεται κανεὶς.

Ἄς εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάμνησί του ἕνα εὐλαβικὸ μνημόσυνο στοῦ πέρασμά του ἀπὸ τὴ γῆ αὐτῆ τῆς δοκιμασίας.

ΣΠ. Β. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ ΣΤΟ ΦΩΣ

«Ο Αύγουστίνος. Ένα μεγάλο, αλλά ανήσυχο μυαλό, ένα πνεύμα αντίτασσο, που δεν ήθελε με κανένα τρόπο να υποταχθεί στην Άληθεια. Ο φανατικός άρνητής, κι όμως ο καλοπροαίρετος άνθρωπος, που μετενόησε, άφοσιώθηκε στην ύπηρεσία του Χριστιανισμού, έκαλλιέργησε τη χριστιανική φιλοσοφία όσο λίγοι κι απέθανε θάνατον Άγιου... "Αν όμως η λέξη "μετενόησε" κλείνει μέσα της για κάθε άνθρωπο μιὰ περίπτωση και μιὰ ολόκληρη ιστορία, στην περίπτωση του ιεροῦ Αύγουστίνου εκφράζει κανείς με αυτήν ένα ολόκληρο δράμα, τὸν αγώνα μιᾶς ψυχῆς που ἔχασε τὸν Θεό της, και κλαίοντας γοερά, πλανήθηκε σὲ λαγκαδιές και κορφοβούνια, ἀναζητώντας Τον με λαχτάρα, ὡσπου Ἐκείνος εὐδόκησε νὰ τῆς ἀποκαλυφθεῖ, ἀνατέλλοντας ολόφωτος στὸν ὀρίζοντά της...»

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ἀρχίζει ὁ Γ. Βερίτης, που φέτος κλείνουν πενήντα χρόνια ἀπὸ τὴν ἐκδημία του, τὸ μελέτημά του «Ὁ Αὐγουστίνος και ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος»¹. Και στὴ συνέχεια με ζωντάνια και δύναμη μᾶς περιγράφει τὴν πνευματικὴ του οδύσεια, που και τόσο ἄλλοι ἔχουν περιγράψει σὲ μελέτες και διβλία τους...

Ὁ ιερὸς Αὐγουστίνος γεννήθηκε στὴν Ταγάστη τῆς Νουμιδίας στὰ 354 μ.Χ. Ὁ πατέρας του κατεῖχε πολιτικὸ ἀξίωμα και γνώρισε τὸν Χριστιανισμό ἀπὸ τὴ γυναίκα του, τὴν πιστὴ Μόνικα. Ἡ Μόνικα πάλι στάλαξε ἀπὸ νωρὶς τὰ θεῖα νάματα τῆς θείας Ἀλή-

θειας και στὴν παιδικὴ ψυχὴ τοῦ γιοῦ τους, τοῦ Αὐγουστίνου, που ποθοῦσε νὰ τὸν δεῖ νὰ ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο τῆς Πίστεως.

Μὰ γρήγορα ὁ πόθος τῆς φάνηκε ὅτι ἔσθησε. Σπουδάζοντας στὴν Καρχηδόνα ὁ Αὐγουστίνος παρασύρθηκε ἀπὸ κακὲς συναναστροφές και βούλιαξε στὸ τέλμα τῆς ἀνηθικότητος. Γράφει στὶς «Ἐξομολογήσεις» του: «Ἐφτασα στὴν Καρχηδόνα. Παντοῦ, γύρω μου, ἔβραζε με τρίγμους τὸ καζάνι τῶν αἰσχροῶν ἐρώτων. Ἐγλύστρησα κρυφὰ στὰ δεσμά τῆς ἡδονῆς, και, γεμάτος χαρὰ, ἐμπλεξα στὰ δίχτυα τῆς δυστυχίας».

Ἀκόμα ὁ κόσμος τοῦ πρόσφερε σοφία. Ἐρίχτηκε και σ' αὐτὴν με τὰ μοῦτρα. Ἦταν ὁ πρῶτος μαθητὴς στὴ σχολὴ τῶν ρητόρων, και ἀργότερα δικαστικὸς ρήτορας και δάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Γιὰ καιρὸ νόμιζε ὅτι στοὺς σοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, στὸν Πλάτωνα και στὸν Ἀριστοτέλη, θὰ ἔβρισκε αὐτὸ που ποθοῦσε. Ἀκόμα ἀσπάσθηκε γιὰ ἓνα διάστημα τὴν αἴρεση τῶν Μανιχαίων. Οἱ ιδέες τους ἦταν μίγμα ἀνατολικῶν θρησκευτιῶν και δεχόντουσαν τὴν αἰώνια συνύπαρξη τῶν δύο ἀρχῶν τοῦ ἄρχοντα τοῦ Φωτὸς και τοῦ ἄρχοντα τοῦ κόσμου...

Γράφει ὁ Τζοβάννι Παλίνι². «Ἦταν ἓνας ἀνήσυχος ἄνθρωπος ὁ ιερὸς Αὐγουστίνος. Ἐνας ἀναζητητὴς, που πότε κτυποῦσε τὴ μιὰ πόρτα, πότε τὴν ἄλλη. Σήμερα πατοῦσε τὸ πόδι του σ' αὐτὴ τὴν πλαγιά, αὐριο βούλιαζε σ' ἓνα ἔλος. Μονοπάτια που ἔπαιρνε με τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν βγάλουν κάπου, τὸν ἔφεραν σὲ γκρεμοὺς». Ἡ ψυχὴ του ἔμενε ἀνικανοποίητη. Βαθειά, ἔνιωθε τὸ «κενὸν» μέσα του.

Μὰ δὲν κράτησε γιὰ πολὺ τούτῃ ἡ ψυχι-

1. Πρωτοδημοσιεύθηκε σὲ τοῦτο τὸ περιοδικὸ τὸ 1941 και περιελήφθηκε στὰ «Ἀπαντὰ του. Φιλολογικὰ θέματα. Δηγήματα. Μορφαί» Ἐκδόσεις «Δαμιασκός».

2. Τζοβάννι Παλίνι «Αὐγουστίνος, ἱστορία μιᾶς ψυχῆς». Μετάφραση Βασ. Μουσαζῆ. Ἀθήνα 1953.

κή φουρτούνα. Μέσα στη σκοτεινή σήραγμα που δάδιζε ψηλαφητά, βλέπει να ανοίγει κάποια σχισμή προς τὸ Φῶς.

«Στὴν πικρία ἐκείνη πὺν συντρόφειε τὴν κοσμική μας ζωὴ στὴ Ρώμη καὶ στὸ Μιλάνο, γράφει ὁ ἱερός Ἀύγουστίνος, συχνὰ ρωτούσαμε τὸν ἑαυτὸ μας, τί σκοπὸ εἶχαν τὰ βάσανά μας. Μᾶς ἐκύκλωνε σκοτάδι βαθύ, τρομερό, καὶ λέγαμε στεναίνοντας: Ὡς τότε λοιπὸν θὰ βαστάξει αὐτὴ ἡ κατάστασι;»

Ἔτσι ὅσο ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ἁμαρτία ἐχάλκευαν δεσμὰ γύρω ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, τόσο ὁ πόθος γιὰ τὴ λύτρωση μεγάλωνε μέσα του. Καὶ τότε γνώρισε τὸν Ἐπίσκοπο Μεδιολάνων, τὸν Ἀμβρόσιο. Ὁ Ἀύγουστίνος ἐλύστηκε ἀπὸ τὸ κήρυμά του. Μεγαλύτερη ὅμως ἐντύπωση τοῦ ἔκανε τὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀγάπη πὺν τοῦ ἔδειξε ὁ Ἐπίσκοπος, τὸν ἐσκέλεσε καὶ τὸν ὁδήγησε στὴ μεγάλη ὥρα τῆς ζωῆς του.

Ὁ Ἀύγουστίνος ἀποσύρεται σὲ κάποιο κτῆμα φιλικό, στὰ περὶχωρα τοῦ Μιλάνου. **Ἐκεῖ ἔδωσαν μάχη τὸ Φῶς μὲ τὸ σκοτάδι μέσα του.** Λέει ὁ ἴδιος: *«Ἀπὸ τὰ μυστικὰ τῆς ψυχῆς μου δάθη ἀνέτειλε μιὰ σκέψη ὑψηλή, καὶ μπρὸς στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου παρουσίασε ὅλη τὴν ἀθλιότητά μου. Μέσα μου ξέσπασε τότε θύελλα φοβερή... Ἐαπλώθηκα κάτω ἀπὸ μιὰ σικιὰ καὶ ἄφησα τὰ δάκρυά μου νὰ τρέξουν, καὶ ἀνάβλυσαν ἀπὸ τὰ μάτια μου οἱ ποταμοὶ τῶν δακρύων, σὰν θυσία εὐπρόσδεκτη, καὶ ἐφώνησα πρὸς Ἐσένα: Κύριε, ἔως πότε;»*

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀντήχησε στὰ αὐτιά του μιὰ γλυκεῖα παιδικὴ φωνή: *«Πάρε καὶ διάβασε!»* Τὴν ἄκουσε νὰ ἐπαναλαμβάνεται πολλές φορὲς τὴ φωνὴ αὐτὴ. Σηκώθηκε καὶ προχώρησε σὲ κάποιο σημεῖο τοῦ κήπου, ὅπου πρὶν λίγο εἶχε ἀφήσει τὴν Ἁγία Γραφὴ πὺν μελετοῦσε. Τὴν ἀνοίξε καὶ διάβασε τὸ πρῶτο ἐδάφιο πὺν ἀντίκρουσε ἡ ματιὰ του. Ἦταν τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: **«Ἡ νύξ προέκοπεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φω-**

τός. Ὡς ἐν ἡμέρα εὐσημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κόμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλω, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιείσθε εἰς ἐπιθυμίας» (Ρωμ. ιγ' 12-14).

Σχολιάζει ὁ Γ. Βερίτης: *«Ἡ κλήση ἦταν τόσο φανερή! Ὁ οὐρανὸς ἔψαυε τὴν καρδιά του! Ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει. Ἡ αὐγὴ τῆς νέας ἡμέρας ἔσκαζε στὸν ὀρίζοντα. Ὁ ἱερός Ἀύγουστίνος ἀτένιξε μὲ ἀγαλλίαση τὶς γλυκὲς ἀνταυγείες τῆς “ἀνατολῆς τῶν ἀνατολῶν”. Ἄφησε τὸ φῶς τῆς νὰ εἰσχωρήσει πὰ ἐλεύθερα στὸ πνεῦμα του. Ἐνας κόσμος ἐγκρεμίσθηκε, ἕνας κόσμος ἐχτίσθηκε μέσα του. Ὁ νέος τῶν τριάντα δύο χρόνων εἶχε νικήσει ὅ,τι κατώτερο καὶ ἁμαρτωλὸ μέσα του καὶ γύρω του. Τὸ δουινὸ ἦταν ἀπόκρημνο, μὰ ἀνέδθηκε στὴν κορυφή. Σκληρὴ ἦταν ἡ πάλη, μὰ βγήκε νικητής. Ὑστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ, ὅσος χρειάσθηκε γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ ἡ πνευματικὴ προπαρασκευή, ὁ Ἀύγουστίνος δεχόταν τὸ βάπτισμα ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἀμβρόσιο, ἀφιερώνοντας ἔτσι ὀλόκληρη τὴν ὑπαρξή του σὲ Ἐκεῖνον πὺν τὸν εἶχε καλέσει ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ Φῶς.»*

Λίγο καιρὸ ἀργότερα ὁ Ἀύγουστίνος ἄφησε τὴν Ἰταλία καὶ γύρισε στὴν Ἀφρική, ἔχοντας μαζί του τὴ μητέρα του, τὴν ἁγία Μόνικα, πὺν πρῶτη εἶχε μάθει τὴ «μεταστροφή» του καὶ ἔνωσε ἀνείπωτη χαρὰ. Μὰ στὸ δρόμο ἀρρώστησε καὶ πέθανε στὰ πενήντα ἔξι χρόνια τῆς. Ὁ γιὸς τῆς, «γιὸς τῶν δακρύων», τὴν ἔκλαψε πικρά. *«Καὶ τῶρα, ἔγραφε ἀργότερα ὁ ἴδιος, ἄς μὴ μὲ κρίνουν αὐστηρά, γιὰτὶ ἔκλαψα τὴ μητέρα μου, μὰ τέτοια μητέρα!»*

Στὴν Ἀφρική, στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὴν Ταγάστη, τὸ πρῶτο πὺν ἔκανε ἦταν μιὰ πράξη, μὲ τὴν ὁποία πολλοὶ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐγκαινίασαν τὴ δράση τους: πούλησε τὰ υπάρχοντά του καὶ τὰ μοίρασε στοὺς φτωχοὺς. Καὶ ἀργότερα, ὅταν βρέθηκε στὴν Ἰπλώνα, ὁ Ἐπίσκοπος

της ὁ Βαλέριος ζήτησε νὰ τὸν χειροτονήσει διάκονο. Ὁ Αὐγουστίνος ὁμως ἀρνήθηκε. Δίσταζε καθὼς ἀναλογιζόταν τὶς ἠθικὲς παρεκτροπές, ποὺ εἶχε πέσει, ὅταν ἦταν νέος. Ἄλλὰ ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ τόνισε ὅτι τὸ ἅγιο Βάπτισμα τοῦ εἶχε καθαρῶς ὅλους τοὺς «ρύπους» καὶ ὅτι ἔνοχος θὰ ἦταν, ὄχι ὅταν θὰ ἔμπαινε στὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὅταν τὴν στεροῦσε ἀπὸ τὶς πολυτίμες ὑπηρεσίες του.

Σαράντα πέντε χρόνια πέρασαν ἀπὸ τὴ μεγάλη στιγμή τῆς ζωῆς του, ποὺ δέχθηκε τὴν Ἀλήθεια, ὡς τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἐκλήθηκε νὰ ἀφήσει τὴν πρόσκαιρη σκηνὴ τούτου τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ πάει ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει φθορά. Ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, ἡ ζωὴ του καὶ ἡ δράση του δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ἱεραρχία στὸν ἅγιο βωμὸ τῆς Πίστεως. Σὰν διάκονος, πρεσβύτερος καὶ ἀργότερα Ἐπίσκοπος Ἰππώνος, μὲ ζῆλο καὶ ἐνθουσιασμό ἐργάσθηκε γιὰ τὴ διάδοση τῆς θείας Ἀλήθειας. Δημιούργησε ἕνα κοινόβιο καὶ μιὰ ἐκκλησιαστικὴ σχολὴ γιὰ τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας του. Φρόντισε γιὰ τὸ φωτισμὸ τοῦ λαοῦ του, πολέμησε τὶς αἰρέσεις, τοὺς Μανιχαίους, ποὺ ἤξερε καλὰ τὶς πλάνες τους καὶ τοὺς Δονατιστάς, ποὺ δὲν παραδέχονταν τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου. Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἔστρεψε ὅλα τὰ δυνατὰ βέλη του ἐναντίον τοῦ Δονατισμοῦ στὴ μεγάλη Σύνοδο τῆς Καρχηδόνας στὰ 411 μ.Χ.

Συγχρόνως ὑπερασπιζόταν τὰ δόγματα μὲ τὰ περίφημα συγγράμματά του. Τὸ ἐκτενέστερο ἔργο του εἶναι ἡ «Πολιτεία τοῦ Θεοῦ», ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ εἴκοσι δύο βιβλία καὶ περιέχει ἀπολογητικὴ, δογματικὴ, φιλοσοφία τῆς ἱστορίας καὶ ἠθικὴ.

Τὸ ἔργο ὁμως τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ποὺ διαβάζεται αἰῶνες τώρα, ἀπὸ μυριάδες ἀνθρώπους σὲ ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς γῆς εἶναι οἱ «Ἐξομολογήσεις» του. Τὸ ἔργο αὐτὸ «δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπέραντη ἐπιστολὴ, τὸ μεγαλειῶδες γράμμα τοῦ ἐξαγορασμένου ἀνθρώπου στὸν Σωτήρα του, τοῦ εὐεργετηθέντος στὸν Εὐεργέτη του». «Πολλὴ ἀργὰ Σὲ ἀγάπησα, ὦ Ωραιότητα πανάρχαιη καὶ πάντα νέα. Πολλὴ ἀργὰ Σὲ ἀγάπησα», φωνάζει ὁ ἀναστημένος ἀνθρώπος. Καὶ ζητάει ἀπὸ τὸν Κύριό του: «Δώσε τὸν ἑαυτό Σου σὲ μένα, ὦ Θεέ μου... Σὲ ἀγαπῶ! Ἐὰν εἶναι ἀκόμη ἀσθενὴς ἡ ἀγάπη μου, κάνε τὴν ἰσχυρότερη...»

Μιὰ σύντομη ματιὰ στὸ πολὺπλευρο ἔργο του ρίξαμε, μιὰ καὶ μείναμε περισσότερο στὴ «μεγάλῃ ὥρα τῆς ζωῆς του» μὲ κύριο πλοηγὸ τὸν θεολόγο καὶ λογοτέχνη Ἀλέξανδρο Γιάλα (Γ. Βερίτη), ποὺ τονίζει ἐπιγραμματικὰ: «Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἀγάπησε τὴν ἀλήθεια. Καὶ ὅταν τὴν εὗρηκε, ἡ καλύτερα ὅταν ἔβειν ἑυδόκησε νὰ τοῦ ἀποκαλυφθεῖ, ἐκεῖνος ἔσκυψε ταπεινὰ στὴν ἐμφάνισή της».

I. Γ. Α.

Ἡ ἐγγραφὴ νέων συνδρομητῶν εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» εἶναι ἕνα πνευματικὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἡμποροῦμε νὰ ἐπιτελέσωμε ὅλοι, μὲ μικρὰν προσπάθειαν.

ΣΟΛΩΜΟΣ

*Γλυκόφωνε τραγουδιστή μὲ τ' ἀκριβά σου δῶρα,
σοφὰ σ' ἀνάστησ' ὁ Θεὸς στήν πιό κατάλληλη ὥρα
χαρούμενος νὰ τραγουδᾷς τὴ λευτεριά τοῦ Γένους.
Τάχα ποιὸν ὕμνο Λευτεριᾶς νὰ λέ' ἡ ψυχὴ σου τώρα,
σ' ὁμορφους κόσμους ἠθικούς ἀγγελικὰ πλασμένους;*

*Ἄς ψάλῃ ἡ λύρα τὸ γλυκὸ σκοπὸ τῆς ἔμπνευσῆς σου,
κι ἄς κατεβοῦν σὲ σύννεφο μυρόλουστο οἱ ἀγγέλοι
τὴ μεγαλόπνευστην ὠδὴ μαζὶ μ' ἐσὲ ν' ἀρχίσουν.
Κι ἐσύ, Ποιητή, κράτα καθὼς ἡ θεία πνοὴ τὸ θέλει
ἀνοιχτὰ πάντα κι ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς σου.*

*Τραγούδια μεγαλόφωνα σὰν Πίνδαρος ἀρχίνα,
πλέξε στεφάνια ἀμάραντα μὲ στίχους καὶ μὲ κρίνα.
Ἀπδόνι καὶ τῆς Πίστης μας καὶ τῆς Ἐλευθερίας,
τὰ μύρια πνεύματα ποὺ ἀκοῦν θ' ἀνασκιρτοῦν κι ἐκεῖνα
στὴν πύλη τὴν ὀλόχρυση τῆς Παντοδυναμίας.*

*Ἀνάκουστος κελαιϊδισμὸς τὰ στήθια σου ταράζει.
Σὰν ποιὸ σκοπὸ νειρεύεσαι καθὼς γλυκοχαράζει;
Ξέρω, ἔχεις πόθο ἀκοίμητο, κι ὁ πόνος σου κρυφός.
Μὰ σήκω τώρα νὰ χαρῆς πῶς, μέσ στὸ οὐράνιο φῶς
τῆς Λευτεριᾶς, ὁ ἐλληνικὸς ξανὰ οὐρανὸς γιορτάζει.*

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΟΔΗΓΟΣ

Πενήντα χρόνια πέρασαν από τὸν θάνατο τοῦ Ἀλεξάνδρου Γκιάλα πὸν οἱ πολλοὶ τὸν γνώρισαν ὡς Γ. Βερίτη. Καὶ νομίζεις ὅτι ἦταν χθές, πὸν ἀνέβαινε στὸ δῆμα καὶ μᾶς συγκλόνιζε μὲ τὸν ἐπαναστατικὸ του λόγο. Λόγο μεστό, γεμάτο παλμό. Παιδιά σχεδὸν ἐμεῖς τότε, κι ἐκεῖνος νέος.

Τὸν ἀποκαλοῦμε ποιητῆ. Καὶ νομίζω ὅτι τὸν ἀδικοῦμε. Γιατί, παρ' ὅλον ὅτι τὰ ποιήματά του ξεσηκώσαν τὴ γενιά μας, τὴ γενιά τοῦ '40. Παρ' ὅλον ὅτι τραγουδήθηκαν μὲ πάθος ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ νειᾶτα τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης ἐποχῆς. Παρ' ὅλον ὅτι μᾶς ἐνέπνευσαν, μᾶς ἐνθουσίασαν, ἔβαλαν μπουρλότο στὶς ψυχές μας, ἐν τούτοις ὁ Βερίτης δὲν ἦταν μόνο ποιητῆς. Ἦταν δόκιμος ἀρθρογράφος, καλὸς διηγηματογράφος, ὄξυδερκὴς κριτικὸς, εὐσυνείδητος ἱστορικὸς, δοκιμογράφος, αἰσθητικὸς. Καὶ τὰ πεζά του κείμενα ἐντυπωσίαζαν, ὄχι λιγώτερο ἀπὸ τὰ ἐμπνευσμένα ποιήματά του. Παρὰ τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας του, ἦταν ἕνας ὀλοκληρωμένος πνευματικὸς ἄνθρωπος.

Τὸν ἀποκαλοῦμε ποιητῆ. Καὶ ἦταν. Ἦταν ὅμως καὶ ἡγέτης. Ἦξερε νὰ καθοδηγῆ. Πρὸ παντὸς τὰ νειᾶτα. Σὲ δρόμους δημιουργικούς. Ἦξερε νὰ ἐμπνέη. Ἦταν ἀκόμη ἀγωνιστής. Καὶ τὸ ἀγωνιστικὸ του φρόνημα πρᾶσπαθοῦσε νὰ τὸ ἐμπνεύσῃ μὲ τὰ ποιήματά του καὶ τὰ ἄρθρα του. Καὶ τὸ κατώρθωνε. Πολλοὶ σήμερα (ὄχι πιά νεοί) θυμόμαστε μὲ συγκίνηση τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Καὶ τὸν Βερίτη ἀρχηγὸ καὶ ἐμπυχωτῆ μας.

Τέλος, ὁ Βερίτης ἦταν γνήσιος. Δὲν ἤξερε ἀπὸ συμβιβασμούς. Δὲν ἐντυπωσιαζόταν ἀπὸ τὰ μεγάλα ὀνόματα πὸν μεσουρανοῦσαν τότε στὸ λογοτεχνικὸ στερέωμα. Καὶ ἔλεγε τὰ πράγματα καθαρὰ, μὲ τὸ ὄνομα

τους. Χωρὶς περιστροφές. Δὲν τὸν ἐνδιέφερε ἡ ἀξία πὸν εἶχε ἕνα ὄνομα στὸ χρηματιστήριο τῆς Τέχνης. Δὲν τὸν ἐντυπωσίαζαν οἱ πολλαπλές ἐκδόσεις τοῦ ἔργου του στὰ μεγάλα κέντρα τῆς Εὐρώπης, οὔτε ἡ γνῶμη τῶν πολλῶν. Οὔτε οἱ λαμπρὲς κριτικές. Ἐνα πρᾶγμα τὸν ἐνδιέφερε: ἡ σχέσις τοῦ καλλιτέχνη καὶ τοῦ ἔργου του μὲ τὸν Χριστό. Ἐὰν ἡ σχέσις αὐτὴ ἦταν ἀρνητικὴ, τὴν παρουσίαζε χωρὶς κανένα ἐνδοιασμό. Καὶ ἡ κριτικὴ ματιὰ του δὲν ἔπεφτε ἔξω ποτέ.

Μάταια ἀναζητοῦμε σήμερα αὐτὴ τὴ γνησιότητα στὴν ἐποχὴ μας. Οἱ περισσότεροι προτιμοῦν τὸν συμβιβασμό. Ἀκόμα καὶ στὴν ὠριμὴ ἡλικία δὲν ἔχουν τὸ θάρρος νὰ ποῦν τὴν ἀλήθεια **«ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοί γένωνται»**.

Αὐτὴ ἡ πολὺπλευρὴ προσωπικότητα τοῦ Βερίτη, τὸν ἔκανε μοναδικό. Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι ποιηταί. Δὲν μπόρεσαν ὅμως νὰ θερμάνουν τίς καρδιές. Νὰ ξεσηκώσουν τὰ νειᾶτα. Νὰ δημιουργήσουν ἐργάτες τοῦ καλοῦ. Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι ποιηταί. Δὲν εἶχαν ὅμως τίς ἡγετικὲς ικανότητες τοῦ Βερίτη. Τὴν γνησιότητά του.

Ὁ Βερίτης πέθανε 33 ἐτῶν. Νεώτατος. Καὶ ὅμως, ἄφησε σπουδαῖο ἔργο. Ἐνα ἔργο μὲ πνοὴ ἀγωνιστικὴ. Καὶ ἕνα παράδειγμα πρὸς μίμῃσιν. Πρὸ παντὸς ἐνέπνευσε μιὰ ὀλόκληρη γενιά. Νέους, πὸν εἶχαν ἀπογοητευθῆ ἀπὸ τοὺς πνευματικὸς ταγοὺς τῆς ἐποχῆς τους. Καὶ σήμερα οἱ νεοί, ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμο, χαλᾶνε τὴ ζωὴ τους. Καὶ ὅμως! Θὰ μπορούσαν νὰ τὴν ἀφιερῶσαν γιὰ νὰ φτειάξουν τὸν κόσμο. Ὁ Βερίτης παραμένει καὶ γι' αὐτοὺς ὁδηγός.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ο ΝΕΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξέλεξε νέο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος τὸν κύριον Χριστόδουλον (Παρασκευαῖδην) στίς 28 Ἀπριλίου 1998, μετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ. Ἡ ἐκλογή του ὑπῆρξε πράγματι πανηγυρική. Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος διαθέτει θερμὴ πίστη, ἐκκλησιαστικὸν ἦθος, μόρφωση καὶ ἔμπρακτι ἀπόδειξη καλῆς ποιμαντορίας ἐπὶ 24 χρόνια τῆς Μητροπόλεως Μαγνησίας καὶ Ἄλμυροῦ. Ἀναλαμβάνει τὰ ἡνία τῆς Ἐκκλησίας σὲ μιὰ κρίσιμη καμπὴ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλοι παραδέχθηκαν ὅτι ἡ διαδικασία τῆς ἐκλογῆς ὑπῆρξε ἄποψη καὶ ἡ ἀπόφαση μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀνέθεσε σὲ ἄξιο «οἰακοστρόφο» τὴ διαποιόμανση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ εὐχόμεθα νὰ ἀποδειχθεῖ ΑΞΙΟΣ. Ὁ Κύριος τοῦ παντός νὰ κατευθύνει τὸ ἔργο του καὶ νὰ ὀδηγεῖ τὰ βήματά του, μὲ σύνεση καὶ σωφροσύνη. Οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας καὶ οἱ εὐθύνες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἐπανέγερση τοῦ Θεοῦ, τῶν στόχων τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἐπαναπροσανατολισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου μὲ προτεραιότητα τῶν νέων, στίς αἰώνιες ἠθικὲς ἀξίες ἀποτελεῖ δύσκολη μὲν ἀλλὰ ἀναγκαία μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ ὑπόθεση. Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καθοδηγητικὸς σὲ μιὰ πορεία ἀνοδικῆ μὲ ἐπίγνωση.

Ἡ ΕΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ἡ ἐγκληματικότητα ἀυξήθηκε κατακόρυφα τὸν τελευταῖο καιρὸ. Ἕνας φόβος πλανᾶται μέσα σὲ κάθε σπίτι. Πῶς θὰ ἀσφαλιστοῦμε καλύτερα, πόσους ἀκόμη σύρτες χρειαζόμαστε καὶ ποιὲς κλειδαριὲς εἶναι καταλληλότερες γιὰ τὴν περίπτωσή μας; Μήπως τὰ συστήματα ἀσφαλείας καὶ συνδέσμου μὲ τὴν ἀστυνομία εἶναι καλύτερα; Σκέψεις ποὺ κυριαρχοῦν ἀπὸ τὸ φόβο ποὺ ἐγίνε μόνιμος σύντροφός μας καὶ μάλιστα γιὰ τὰ ἡλικιωμένα ἄτομα ποὺ καὶ ἀνήμερα εἶναι καὶ ἀδύνατον νὰ ἀντισταθοῦν καὶ στὴν ἐλάχιστη μορφή βίας. Μέτρα πολλὰ ἐξαγγέλλονται. Τελικῶς ἐπανερχόμαστε στὰ ἴδια καὶ στὰ ἴδια. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν βλέπουμε νὰ ἀκούγεται καθόλου εἶναι ἡ ἀναζήτηση τῶν αἰτίων ποὺ ὀδήγησε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Ποῦ εἶναι ἡ ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν μας ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἀπὸ τὰ βιβλία, ἀπὸ τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης γιὰ μιὰ σωστὴ συμπεριφορὰ, γιὰ τὴν καλωσύνη, γιὰ τὴν ἀγάπη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὴς ἠθικὲς ἀξίες, γιὰ τὸ δίκαιο καὶ τὴν κοσμοθεωρητικὴ τους τοποθέτηση; Πῶς θέλουμε νὰ δοῦμε καλύτερες μέρες; Πῶς θὰ πετύχουμε τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς μας χωρὶς τὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὴ βάση τῆς; Τί παραδείγματα καὶ τί πρότυπα δίνουμε στὰ παιδιά μας; Τί εἰκόνες ζωῆς προσφέρουμε μὲ τὴν τηλεόραση, τὰ πορνογραφικὰ περιοδικὰ στὴν ἀδιαμόρφωτη παιδικὴ ψυχὴ; Καὶ μὲ ποιά δικαιολογία περιμένουμε καλὰ ἀποτελέσματα;

Σ.Β.Π.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύστη 14, 105 61 Ἀθήνα, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Τατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Ἀθήνα. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήνα. Τιμὴ τευχους δρχ. 200. Ἐτησίαν συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διευθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνη κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλιοκρισία δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήνα, Ἰούνιος 1998

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Γ. ΒΕΡΙΤΗ
ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Κεφάλαια από την ιστορία της τέχνης και μάλιστα της ελληνικής, της οποίας οι κλασικές περίοδοι, αρχαία και βυζαντινή, είναι οι γενέτειρες, κατά μέγα μέρος, των νεωτέρων λογοτεχνιών.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ
Πρωτοπρεσβυτέρου
Καθηγητού Πανεπιστημίου
ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Άναφορά στις διάφορες πτυχές
της Ίστορίας, της Θρησκείας, του ήθους
και της πολιτισμικής κληρονομιάς του Έλληνισμού.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ
Πρωτοπρεσβυτέρου
Καθηγητού Πανεπιστημίου
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
Θεολογία - Ίστορία - Παιδεία

HANS KILLIAN
ΠΙΣΩ ΜΑΣ ΣΤΕΚΕΙ Ο ΘΕΟΣ
Μετάφραση Άγλαΐας Μπίμπη - Παπασπυροπούλου

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»
Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

Κατάλογος τών βιβλίων πού υπάρχουν σήμερα

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α΄1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β΄1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Α΄1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Β΄ 1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 1000
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (για άγόρια από 16 ετών και άνω) 1500
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ 100
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 1000
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΑΡΜΟΝΙΑ 1000
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ 500
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 500
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 800

Οί συνδρομηταί τών «Άκτινών» πού επιθυμοῦν νά προμηθευθοῦν βιβλία ἀπό τόν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νά τηλεφωνήσουν στό τηλέφωνο 32 23 560.